katedra

ASOCIACIJE ASOCIACIJE ASOCIACIJE
IJE ASOCIACIJE ASOCIACIJE ASOCIA
E ASOCIACIJE ASOCIACIJE ASOCIACI

- napad na revolucionarne tradi-
cije jugoslovanskih narodov in
narodnosti...

- nekateri še vedno ne razumejo,
da ina ta uniforma popolnoma sa-
movoj zgodovinski ponen...

- brava, fantje - podirajmo ta-
buje, bodite kritični in družbe-
no-angažirani...

- v slepi želji po neki revoluci-
onarnosti, nekateri vsem preradi
zapadejo v plitko qvasirevoluci-
narno alternativnost, ki je sama
sebi edini namen in smisel...

- pun-ca je lušt-ka-na...

- bolj ne John...

E TRANSFORMACIJE TRANSFORMACIJE
IJE TRANSFORMACIJE TRANSFORMACI
TRANSFORMACIJE - TRANSFORMACIJE

24
N 284/1985

YU ISSN 0022/9295

LETNIK XXV
ŠTEVILKA 1
25. JANUARJA 1985

CENA 30 DIN

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
MARIBOR p.o.

MARIBORSKI ŠTUDENTSKI ČASOPIS KATEDRA

razpisuje

NATEČAJ

za pesniško zbirko!

Ob 25-letnici Katedre in v želji, da spodbudimo pesniško ustvarjalnost, razpisujemo natečaj za pesniško zbirko.

Pravila natečaja:

- **sodeluje lahko vsak, ki še ni izdal pesniške zbirke, razen v samozaložbi;**
- **natečaj je anonimen, zato naj bodo pesmi označene s šifro, osebne podatke (naslov bivanja . . .) pa priloži v zaprti kuverti, ki naj bo tudi označena s šifro;**
- **pošlji toliko pesmi, da bo zadoščalo za eno pesniško zbirko (trideset ali več);**
- **pesmi naj bodo napisane v slovenskem jeziku in razmnožene v treh izvodih;**
- **zmagovalcu natečaja izide samostojna pesniška zbirka, vsem tistim, ki pa pridejo v ožji izbor, se omogoči objava v Katedrini literarni prilogi OBRAZI;**
- **prispevke bo pregledala tričlanska žirija, ki bo izbrala najboljše;**
- **zadnji rok:** 31. 5. 1985!

Naj ti Orfej pomaga!
UREDNIŠTVO

„GORANOVO PROLJEČE" RAZPISUJE NATEČAJ ZA MLADE PESNIKE

V želji, da spodbudimo ustvarjalnost mladih pesnikov, razpisujemo vsejugoslovanski natečaj za poezijo.

Pravila natečaja:

1. V natečaju lahko sodelujejo vsi tisti jugoslovanski pesniki, ki še niso presegli 30. leto starosti in ki še niso izdali pesniške zbirke.
2. Pesmi so lahko napisane v kateremkoli od jezikov narodov in narodnosti Jugoslavije.
3. Udeleženci natečaja morajo poslati najmanj 10 (deset) pesmi ali zbirko pesmi v treh izvodih.
4. Zraven pesmi obvezno priložiti biografijo in točen naslov bivanja.
5. Strokovna žirija bo ocenila vse pravočasno prispele pesmi in predložila predlog za dodelitev nagrad najboljšim.
6. Udeležencem natečaja se dodelijo naslednje nagrade:
— nagrada „Goran" pomeni izid zbirke pesmi najboljšega pesnika ali pesnice;
— druga nagrada je objava pesmi dvajsetih mladih pesnikov, ki jih izbere strokovna komisija in ki bodo objavljene v časopisu DKH „Republika".
7. Rokopisi poslanih pesmi se ne vračajo.
8. Zadnji rok za pošiljanje pesmi je 31. 1. 1985.
9. Pesmi poslati na naslov: „GORANOVO PROLJEČE", OPATOVINA 11, 41000 ZAGREB, s pripisom: natečaj za mlade pesnike.

Organizacijski odbor

REKLAMNA PRODAJA IN RAZSTAVA

In še zadnja informacija: V soboto, 12. januarja 1985 je na mariborskem Kramarskem sejmu potekala akcijska prodaja našega časopisa. Če še ne veste, je Katedra poleg Komunista in Fronte najcenejši časopis v Mariboru. Ob prodaji smo organizirali tudi ulično zidno razstavo starejših in novejših številk, pod naslovom »KATEDRA — NEKOČ IN DANES«. Odziv je bil v obeh primerih presenetljivo velik: Prodali smo vse za to priložnost pripravljene izvode zadnje decembrske številke, razstava pa je bila marsikomu od množice ljudi (kljub snegu in mrazu — bilo je —18 stopinj Celzija, si jo je ogledalo okrog petsto ljudi) nostalgičen spomin na študijska leta (najstarejša številka je bila stara štirinajst let iz leta 1971), drugi pa so lahko primerjali stare številke z novimi in tako dobili vpogled v delo in zgodovino našega časopisa. Ob vsem tem pa je pomembno dejstvo, da je bila ta prodaja in razstava tudi določena reklama za naš časopis in je tako tudi širša javnost zvedela o delovanju in obstoju časopisa Katedra, prav gotovo pa smo si pridobili nekaj novih bralcev.

Boris Šinkovič

MLADINSKI TURIZEM POZIMI – KAM IN ZA KAKŠNO CENO

Začele so se zimske počitnice, čas izpitov, pa tudi čas smučanja, kepanja, drsanja in ostalih zimskih radosti. Snega je letos dovolj, zanimalo pa nas je, kako pri nas izgleda mladinski turizem pozimi. Pogledali smo, kdo, kakšna in po kakšni ceni organizira zimovanja za mlade.

Počitniška zveza v Orožnovi ulici: nič, saj je Pohorje dovolj blizu.

Obštudijska dejavnost Študentskih domov (VI. stolpič študentskih domov ob Gosposvetski cesti, oglasite se lahko vsak dan med 6. in 14. uro, pri sebi pa imejte indeks in osebno izkaznico):

— 18. 2. do 22. 2. Smučarski tečaj na Treh kraljih, prevoz karta, šola smučanja, pet polnih penzionov, cena 4600 dinarjev.

— 16. 3. do 23. 3. Smučarski tečaj na Kaninu, prevoz, karta, šola smučanja, sedem polpenzionov, cena 12.000 dinarjev.

— Februarja, 20-urni tečaj teka na smučeh, brezplačno.

— Izposoja smučarske opreme, brezplačno.

MK ZSMS, skupaj z **Zvezo prijateljev mladine,** Maistrova 5:

— 28. 1. do 8. 2. Brezplačno plavanje v kopališču Pristan, vsak dan, razen sobote in nedelje, od 8 do 12 ure. Brezplačno drsanje na Drsališču Tabor.

— Začetek februarja, rekreativno smučanje na Pohorju, 6-dnevni paket v Zidanškovem domu, cena 7000 dinarjev.

— Rekreativno smučanja na Pohorju, dnevni prevoz iz Maribora, pet dni, cena 4300 dinarjev.

Mladi turist, Ljubljana:

— Februar, 7-dnevni smučarski tečaji v gozdu Martuljek, prevoz, šola smučanja, sedem polnih penzionov, cena nekaj več kot 10.000 dinarjev.

— Februar, marec, 10-dnevni smučarski paketi na Jahorini, prevoz z ležalnikom do Sarajeva, avtobusni transfer na Jahorino, 6-dnevna smučarska karta, sedem polnih penzionov, cena 13.850 dinarjev.

— Smučarski paketi na vseh slovenskih smučiščih.

Tako, to je nekaj informacij, odločili pa se boste glede na čas in denar, ki ga imate.

ZA NAŠE ČITALCE?

V našem uredništvu smo končno popustili pritiskom in ustanovili računalniško uredništvo, ki bo poskušalo primakniti svoj delež h kultiviranju vaših računalniških aparatov. V prvem prispevku smo za vas pripravili dva verza uveljavljenega slovenskega pesnika, ki največ objavlja na cigaretnih ovitkih F-57. V skrbi, da bodo prišli v poštev lastniki najrazličnejših osebnih računalnikov, objavljamo verze v binarnem ASCII kodu. Če bo zanimanje za naša prizadevanja narasto, smo pripravljeni še v tem letu objaviti Sonete nesreče — zbirke istega avtorja

KI GREDO V KORAK S ČASOM

0100111101000100000000000100111001000101010
0010110100010001000001010010100000000000010
0110001000101010100000100010100000000000101

0011010011110000000001001100010010100101010
1010100001001001100010010100100000101001 1
1001001011010001010000000001010011010011 0
0010011110101011001000101010011000010110 0

0100000101001100001001110000000001001 1000
1000101010100000101001 1010001010000000001
0011110100010000000000010101010101001 0010
1001100100111010010110100010100000000000100
0010010010010100110001001111000000000 1001
1100100100 1000000000100111001001111010000
1001000101010011100100010100101110001011 1
000101110

katedra

Študentski list KATEDRA. Naslov uredništva: Tyrševa 23, 62000 Maribor, tel: (962) 22-004. Številka žiro računa: 51800-678-81846. Izdaja UK ZSMS v Mariboru
Uredništvo: Mirjam Šega, Edmund Türk, Marko Klasinc, Peter Podgorelec, Samo Resnik, Mitja Reichenberg, Lidija Herman, Branko Greganović (glavni in odgovorni urednik)
Tehnični urednik: Marjan Hanl
Tajnik: Dušan Tomažič
Lektroriranje: Irena Smole
Sodelavci: Milko Poštrak, Peter Podgorelec, Samo Resnik, Lidija Hartman, Samo Štancer, Dominik Solar, Tomaž Borko.
Predsednik izdajateljskega sveta: Tomaž Kšela. KATEDRA izhaja ob podpori UK ZSMS Maribor, Kulturne skupnosti Slovenije, Raziskovalne skupnosti SRS, Izobraževalne skupnosti SRS in Zveze skupnosti za zaposlovanje SRS. Tisk ČGP Večer, Tržaška c. 14. 62000 Maribor, cena izvoda 20 din. Letna naročnina: študentje in dijaki 150 din, ostali posamezniki 200 din, inštitucije 400 din. Naročenih tekstov in slik ne vračamo. Članki izražajo mnenja avtorjev. Oproščeno temeljnega davka na promet po sklepu št. 421-1/70, z dne 11. 1. 1973. Sestanki uredništva: vsak torek od 13. do 14. ure.
Naslovnica: Samo Štancer

NASLOVNICA: studio COK'n POK

POSILJENA SLOVENŠČINA

Kot vidite, smo se vključili v sodobne tokove s prispevkom računalniškega uredništva — a ne povsem. Popolnoma aktualni bi bili, če bi naše uredništvo ločili na mečinsko in trdninsko uredništvo, s čimer bi tudi prehiteli Radio Študent, ki ima samo mečinsko uredništvo. Verzov seveda ne bi smeli zapisati v binarnem kodu, ampak v dvojiškem zapisu. Upam, da si jih boste kljub temu lahko ogledali na kazalniku, ker pa ne gre za računalniško igro, lahko veselo paličico pustite kar pri miru.

Če ne razumete, kaj vam hočem povedati, čeprav mislite, da veste vsaj osnovne stvari o računalniku, se nikar ne jezite na mene — upoštevam samo navodila dr. Jožeta Toporišiča, ki jih je obelodanil v decembrski številki revije Bit. Sem ljubitelj čiste slovenščine, vendar se kljub temu sprašujem, kdo jo bolj posiljuje — ali hackerji, ki loadajo, deletajo, printajo in pokajo, ali pa dr. Toporišič, ki se brez osnovnega poznavanja računalništva in programiranja spušča v nasilno (dobesedno) prevajanje računalniških izrazov. Očitno ne ve, da na mesto software in hardware pri nas pravimo programska in strojna oprema, da nihče ne govori o joystickih, ampak o krmilnih ali igralnih palicah, da pomeni v računalniškem jeziku kazalnik kurzor in ne monitor. Kljub doslednemu slovenjenju predlaga, da bi računalnik Spectrum imenovali Spektrum, čeprav večina lastnikov le-teh govori o mavricah. Navdušuje se nad fonetičnim zapisom tujih besed in kratic, vendar tudi tu ni dosleden. Namesto basic predlaga basik (zakaj ne bejzik?!), namesto Hi-Fi hajfi, namesto Commodore Komodor — če bi se odločili za takšen zapis, potem lahko mirno pišemo tudi Klajv Sinkler namesto Clive Sinclair, lahko pa bi začeli fonetično pisati tudi vse slovenske besede (l in v, ki ju izgovarjamo kot dvoustični v in še bi se kaj našlo).

Nikakor ne mislim oporekati dr. Toporišiču strokovnosti na jezikoslovnem področju, mislim pa, da slovenščine ne smemo posiljevati z dobesednim prevajanjem tujih izrazov in s fonetičnim pisanjem kakršnega poznajo Srbi (nikakor mi ni jasno, kako jim uspe ugotoviti, kdo se skriva za tako napisanim imenom, ki včasih sploh ne spominja na izvirnik).

Sem proti vsem nepotrebnim tujkam in strinjam se z dr. Toporišičem, da bi bilo lepo, če bi se angloslovenščina v člankih o računalnikih in programiranju umaknila slovenščini, vendar je za to potrebno sodelovanje računalniških strokovnjakov in slavistov. Dokler pa nimamo ustreznih slovenskih izrazov, pa je bolj smiselno uporabljati tujke — se bomo vsaj razumeli.

Mirjam Šega

INTIMA

APOLOGIJA NASLOVNICI

KO SE PROVOKACIJA NAŠEMI V REVOLUCIJO

Če pišeš kar zmoreš in objavljaš samo tisto, kar ti je dosegljivo — te obtožijo, da si državotvoren, konformist in karierist. Biti človek s takšnimi karakteristikami je v poplavi »mladih plonkarsko razmišljujočih Slovencev« baje strašno nevarno. Zato, da bi opravičili dobro ime pričujočega časopisa, objavljamo pričujočo naslovnico. Posvečena je vsem kritikom državotvornih, konformističnih in karierističnih osebkov, ki s svojimi revolucionarnimi mislimi skrbijo za čistost in revolucionarni napredek slovenske in jugoslovanske misli. Ti so zadnje čase z vso zavzetostjo in močjo umetnosti spekulacije borijo in borijo, da jim je bilo potrebno ponuditi pomoč tudi v Mariboru. To so si zaslužili!!! V njihovih bojih za dosledno uveljavljanje zakonov in a priori revolucionarnost jih odločno podpiramo. ČE PA VSE TAK' FAJN ZGLEDA!!! V BOJ ZA SVOBODO MISLI LJUDEM GRE ŽE DANES TAKO ALI TAKO PREDOBRO!

Moj najboljši prijatelj se nikakor ne strinja z zgoraj zapisanimi kategoričnimi trditvami!? (Prekleti državotvornež, paranoični konformistični karierist!!!) Skličujoč se na ta in ta člen te in te Ustave, pa me je prisilil v objavo sledečega teksta. V intervjuju mi je obrazložil svoj namen: »To je, dragi moj slika, dejanska slika slovenskega oz. ljubljanskega qvasirevolucionarnega trenutka . . .« Nato mi je klobesal še o nekaj čisto njegovih biodnjah, npr.: praksa, praksa praksa, človek, človek, človek, ekonomija, ekonomija, ekonomija, ekonomija . . . Pomisli, dragi bralec — VEKS-evec se pogovarja o EKONOMIJI!!! Bedak! Pa vseeno:

SINDROM REVOLUCIJE

Že več kot leto dni preveva vesoljno Slovenijo dih revolucionarnosti in družbene angažiranosti. Mlado in staro je prežel opoj kritičnosti, vsi zagnani prebirajo nezaželene publikacije, spremljajo delo alternativnih scen in skupin, skriti v luknjah svoje konkurenčne individualnosti mastrubirajo v fantastični predstavi o zmagi njihovega ljubimca. Dnevne sobe, sprejemne sobe, kopalnice in stranišča so postali stadioni na katerih najbolj strastni revolucionarneži in angažiranci v gluhi tišini vzklikajo svoje davno zavržene parole in v orgazmu strasti omogočajo lastni biti premagati tegobe in strese svojega osemurnega delirium tremensa. Fusbalerji dan za dnem podžigajo njihovo navijaško strast, dvigujejo njihovo samozavest in temperaturo, zavarovani z bodečo ograjo, okopi, policaji in njihovimi psi, dosegajo nirvano skozi manipulacijo s posplošeno breoblično maso krvi željnih človečnjakov, ki se v svoji nerazločnosti razlikuje samo po tem da navijajo za različne klube: »Zvezda« proti »Partizanu«, »Opozicija« proti »Oblasti«, »Mi« proti »Njim«. Kdor ni z nami je proti nam je parola fusbalerjev, ki je svoje idealno protislovje neovrgljivo odkrila v motu njihovih navijačev: kruha in iger. Neizbežen pokion nastopajočih ustvarjalcev enkratnega spektakla ustvari atmosfero poenotenja in združenosti obeh taborov: nastopajočih in občinstva, združeni v evforiji nad dosežkom, ki so ga skupaj ustvarjali in ustvarili doživijo izkušnjo, ki jo polmenujejo demokracija, občutek, ki je tako mogočen in lep da ga je v vsej njegovi iluzornosti potrebno vedno znova doživljati, vedno znova, vedno znova, znova, znova, znova, ZNO-VA!!! Nove predstave, nove tekme, nov kruh, nove igre, drugi z nami, drugi proti nam . . ., tako dolgo dokler ne dosežemo narave v vsej njeni pestrosti in zelenilu: nebo, zemlja, gozdovi, borovnice, maline, gobice, gobarjenje, gobe, večno združeni v vesolju!

Branko GREGANOVIČ

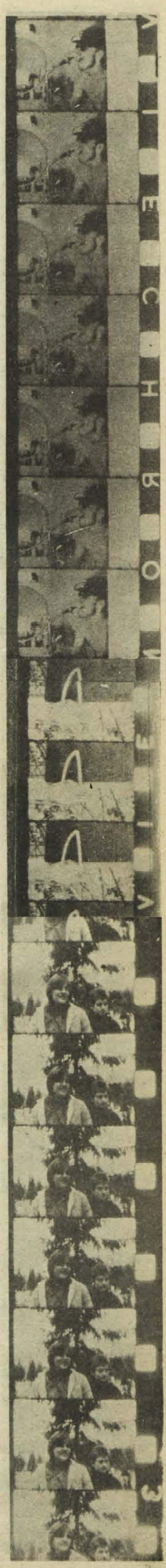

VELIKI BRAT IMA ŽAL ZAMUDO

Orwelovo je mimo in Velikega brata še vedno ni od nikoder. Naj vam pojasnimo, kaj je šlo narobe.

(OWING TO CIRCUMSTANCES BEYOND OUR CONTROL 1984 HAS BEEN UNAIVOIDABLY DETAINED)

(Clive James, 1974)

Winston Smith je ležal na svoji grdi ozki postelji v svoji grdi tesni sobi in zijal v svoj grdi mali telekran. Ekran je zijal nazaj, prazen. Smith se je odlepil od svoje grde male blondinke, stopil čez oguljeno sivorjavo preprogo in brcnil molčečo katodo. Signal se je opotekel čeznjo in spet izginil. Smith je vzdihnil in dvignil telefon.

»Bi mi dali izposojevalnico Rentabrother?«

»V imeniku so,« je rekla elefonistka.

»Nimam ga,« je odgovoril Smith. »Niso mi ga poslali.«

»Jaz nimam nič pri tem,« je rekla telefonistka. »To je drugi oddelek.«

»Saj se nisem pritoževal nad vami,« je rekel Smith. »Samo mislil sem, da bi mi vi lahko dali številko.«

»Pravkar sem hotela oditi,« je povedala telefonistka. »Zaradi snega.«

»Saj ne sneži.«

»Ne, zdaj že ne. Nič nisem rekla, a bi zdaj snežilo.«

»Morda bi lahko govoril z nadzornico.«

»Ni je tukaj. V petkih gre k frizerju.«

»Samo številko servisa Rentabrother potrebujem,« je rekel Smith. »Ali je ne bi mogli poiskati zame. Gotovo imate imenik.«

»Skloniti bi se morala,« je povedala telefonistka.

»Res vam bom hvaležen.«

»Pravkar sem si namazala nohte.«

»Res vam bom hvaležen.«

Sledil je dolg premor in slišal je žensko, ki je naročala zrezke in nekdo mu je zdrdral vremensko napoved za Heligoland. Potem je slišal kos recepta za krastačjo salamo. Po še dveh prekinitvah se je telefonistka končno oglasila. Žalajala je:

»706544«

Smith je odložil slušalko in zavrtel 706544.

»809113« je zakričal glas. »Dom eastazijskih mačk.«

Naslednjič je dobil samoanskega kovača in potem Francozinjo, ki je dobila živčni zlom in začela vreščati. Končno se je oglasil moški: »Izposojevalnica Rentabrother.«

»Tukaj Winston Smith, Osbaldestonska cesta 72 a. Bojim se da moj telekran ne dela.«

»In kaj hočete od mene?« je rekel moški. »Dela imamo čez glavo.«

»Nihče me ne opazuje,« je potožil Smith, »Veliki brat bi me vendar moral vselej nadzorovati.«

»Pa pokliči velikega zafukanega brata. Mogoče pa on nima težav s pomanjkanjem osebja, časom dopustov in bolniškimi. Mogoče on ne čaka na rezervne dele. Da ne omenjam, da so se nam v skladišču podrle police, vse leži na kupu, nalepke so se pogubile, steklo popokalo, ljudje telefonirajo vsako minuto, noč in dan. Kaj zastopite, da je to moj čas za čaj?«

»Res mi je žal,« je rekel Smith. »Samo . . .«

»Poskušali vam bomo popraviti v četrtek štirinajst dni. Saj imate izvijač, ne?«

»Nisem prepričan.«

»Same zafukane čudeže bi radi, ljudje,« je rekel moški in odložil.

Odložil je tudi Smith in hotel se je že vrniti v posteljo, ko je zabobnelo po vratih in preden sta se z malo blondinko mogla premakniti, so treščila s tečajev in v sobico sta zgrmela dva orjaška stražnika miselne policije. Postavila sta se na noge, pogledala naokrog in izvlekla beležnici.

»Eric Jervis,« je zagrmel večji od njiju, »v zadnjih šestih dneh smo nadzorovali vsak vaš gib in imamo vse razloge za prepričanje, da je bicikel, ki z izrabljenimi gumicami na zavorah stoji pred blokom, registriran na vaše ime. Boste kaj izjavili?«

»Jaz nisem Eric Jervis,« je rekel Smith.

Zijala sta vanj.

»Pa smo tam,« je zastokal manjši policaj.

»Vprašaj ga, če ima kakšne dokumente,« je zamrmral večji.

»Imate kakšne dokumente?« je vprašal stražnik.

»Čakam na novo osebno,« je odgovoril Smith, »niso mi je še poslali.«

»Vedel sem, da bo to rekel,« je zagordnjal večji.

Pospravila sta svoje beležnice.

»Morda pa veste, kje bi lahko našli tega Erica Jervisa?« je za vsak primer vprašal večji.

»Žal ne,« je odgovoril Smith.

»Kdo pa je potem ta na postelji?«

»Eric Jervis gotovo ne.«

»Res bo tako,« je pripomnil manjši.

»Ravno sem pomislil,« je rekel večji, »se ti ne zdi, da ljudje, ee, naj ne bi delali ee tega?«

»Česa?«

»Saj veš,« miselni policist je zardel in povesil oči, »moški . . . in ženske.«

»Ne razumem, kakšno zvezo ima to z zavorami na biciklu,« mu je odgovoril kolega.

Salutirala sta.

Smith ju je spremil ven in se vrnil v sobo. »Samo do vogala skočim po časopis,« je rekel blondinki, »takoj bom nazaj.«

Na ulici je bila huda gneča. Pravzaprav je bil čas za dve minuti sovraštva, a pol javnih telekranov ni delalo, in tudi sicer so bili prebivalci v glavnem pijani, ali pa so se prepirali med seboj, kloftali otroke, ponujali in sprejemali stave, vlačili pse od uličnih svetilk, ali kakorkoli že drugače zaposleni, tako da so se za vreščeče telekrane zanimali le otroci, ki so jih obmetavali s kamenjem. Smith se je prerinil do trafike, kupil časopis in pogledal, kaj je novega.

VELIKI BRAT, NEHA GA SRAT,« je bobnel naslov, nad uvodnikom, ki je psoval vlado zaradi podražitve hrane, pomanjkanja spodnjih hlač in slabe igre državne nogometne reprezentance. Smith je vedel, da to ni bil članek, ki so ga državni novinarji dali v tiskarno, a vsi so vedeli, da tiskarji ne poslušajo nikogar in da, če se že morajo zagovarjati, zvalijo vse napake na pomanjkanje črk. Sicer pa ni nihče več sitnaril. Vlada je imela preveč drugih težav.

A ko se je Winston Smith obrnil domov, ga je nekaj pocukalo za hlače in tenek glasek je pričel vreščati. Okoli njega je skakal droben pionir špijonček. »Winston Smith dela grde stvari v štirinajst B,« je tulil otrok. »Primite ga, nago žensko ima v sobi!«

Pionirček bi gotovo še kaj povedal o stvari, pa ga je zgrabila mama in mu dala tako klofuto, da ga je odneslo v jarek. A škoda je bila že storjena in preden je Smith lahko odprl usta sta ga dva uniformiranca dvignila s tal in ga zabrisala v marico, ki je s tulečo sireno oddrvela čež večerne ulice proti grozljivi grmali ministrstva ljubezni.

»Smith W.,« je zalajal uniformiranec uradniku.

»Kaj pa je storil,« je ta zagodrnjal nazaj. »Domov odhajam.«

»Ujeli so ga, ko se je šel »očka in mamico«.«

»Petek zvečer je,« je rekel uradnik, »danes grem na tombolo. Fant, ne počni več tega. Lahko greš.«

»Sem ga že zapisal,« je protestiral stražnik. »Ne moreš mu kar reči, naj gre domov, cel list bom moral iztrgati iz knjige.« Položil je Smithu roko na ramo. »Prav žal mi je, sinko. Če bi imeli radirke, bi bilo vse drugače. Zmanjkalo jih je, novih pa še niso poslali.«

»Potem ga pa odpelji v sobo 101,« je rekel uradnik.

»NE SOBE 101«, je rjovel Smith, »NE V MUČILNICO, PROSIM VAS? NIČESAR NISEM STORIL, ŽENSKO KOMAJDA POZNAM, NAJ MI KDO POMAGA, NE POŠILJAJTE ME TJA . . .«

»Nehaj s tem,« ga je ostro opozoril pisar, »psa boš prestrašil.«

Cvilečega so ga odvlekli v dvigalo.

»Aha, Smith, Winston,« si je mož v beli halji pomel roke, »Boste vstopili? Podgane, kajne, vi se najbolj bojite podgan, ha-ha-ha. Velike rjave podgane. Velike rjave podgane z rožnatimi očesci . . .«

»NE, NE PODGAN, VSE DRUGO, SAMO NE PODGAN, NE, NE, NE.«

». . . Podgane z dolgimi, gladkimi repi, Smith, debele, lačne podgane, podgane z ostrimi drobnimi . . .«

Pomočnik ga je utrujeno prekinil. »Daj no mir, Esmond. Saj veš, da nimamo več nobene podgane. Od pošiljke lanskega decembra nisva videla nobene.«

Smith je zazijal, »Podgan vam je zmanjkalo?«

Esmond je vzdihnil in zmajal z glavo. Nenadoma je spet zasijal. »Imamo pa miši!« Debele, mastne, lačne, z rožnatimi očmi . . .«

»Miši me sploh ne motijo.«

»Poskusi s krastačami,« je predlagal pomočnik. »Vsa shramba jih je polna.«

»Tako je!« je vzkliknil Esmond. »Krastače! Velike, mastne, spolzke . . .«

»Krastače so mi čisto všeč,« mu je pojasnil Smith.

Dolgo so molčali.

»Pajki?«

»Prav ljubke stvarce. Če vam kaj pomaga, ne prenesem moljev.«

»Moljev? Kje pa misliš da si, človek božji? Moljev? Za noben denar jih ne dobiš.«

»Pride ti sem, važen kot marela, in še molje bi rad.«

Smith je nekaj časa razmišljal.

»Tudi podlasic nimam posebno rad.«

»Končno,« si je oddahnil Esmond. »Sem že mislil, da se bomo gledali celo noč. Dennis, daj mu podlasico.«

In tako sta zaklenila Winstona Smitha in podlasico v sobo 101. Podlasica je bila že zelo stara, in je samo sedela na tleh in sopla in po Smithovem mnenju bi bilo vse skupaj lahko veliko veliko hujše.

prevedel Samo Kesnik

BOŽJE KRALJESTVO NA ZEMLJI – KOMUNISTIČNA KUGA

V minulem letu je bil spor med teologijo osvoboditve, ki v Latinski Ameriki pridobiva široke razsežnosti, in uradnim Vatikanom deležen tudi pri nas večje pozornosti. Čeprav omenjena teološka prizadevanja izhajajo iz konkretnega zgodovinskega okolja in jih ne moremo enostavno premeščati v druge dežele, ostajajo le-ta aktualna tudi za nas, saj se v zgodovinski praksi prvič pojavlja množično teistično gibanje s povsem revolucionarno koncepcijo in socialistično usmeritvijo.

RAZMERE V LATINSKI AMERIKI

LA sodi, kot je znano, ob vsej svoji gospodarski raznolikosti v svet »dežel v razvoju« in nekatere države LA so se v zadnjih desetletjih dejansko gospodarsko hitro razvijale. Vendar pa je razvoj ob »pomoči« tujega kapitala in ob še ohranjenih predkapitalističnih (veleposestniških) razmerah le povečeval in zaostroval družbene neenakosti in nasprotja, ki kažejo značilnosti prvih obdobij kapitalistične akumulacije.

Po grobi razredni razdelitvi predstavlja socialno dno latinskoameriške družbe kmečko prebivalstvo in marginalni proletariat. Za ta sloj je značilna velika revščina ter nizka izobrazba in z njo povezana nizka mobilnost na družbeni lestvici (brezperspektivnost). Odhajanje v mesto (poleg še velike vezanosti na zemljo) pa že presega povpraševanje gospodarstva po delovni sili. Razredna in socialna struktura v teh deželah neusmiljeno sledi trendu bogatenja manjšine bogatih in obubožanja tistih, ki so že na robu eksistenčnih možnosti.

Temeljno kategorijo socialnega vrha družbe predstavlja zemljeposestniška oligarhija, ki se je v procesu afirmacije kapitalizma zlila z domačo buržoazijo v enoten vladajoči kapitalistični razred.

Srednji razred pa predstavljajo kmetje, ki so lastniki zemljišča in proizvajajo za trg, trgovci, uslužbenci, svobodni poklici, tehniki in kvalificirani delavci. Njihov obseg je v največji meri odvisen od nastajočega kapitalizma.

VLOGA CERKVE

LA velja za najbolj katoliško celino in danes živi tu 43 % vseh katoličanov. Vzrok verske enoglasnosti je iskati v času, ko je cerkev predstavljala integralni del sistema kolonialne oblasti. Po osamosvojitvi latinskoameriških dežel je zagovarjala legitimnost vsake politične oblasti, ki ji je omogočila uresničitev njenih ekonomskih in političnih privilegijev. Toda ob vsem stoodstotnem katoličstvu in ob vsej zasidranosti tradicionalne ljudske religije, je bila cerkev pravzaprav šibka— bila je vojska z mnogo generali in malo vojaki.

Religiozni monopol in udobna zveza z oblastjo skozi več stoletij so pripeljali do svojevrstnega cerkvenega zapostavljanja verujočih in njihovih potreb. Pastoralno dejavnost in množično versko izobraževanje so zato v veliki meri prevzeli meniški redovi in na tem mestu bi lahko iskali prve klice teologije, ki je usmerjena k ubogim; h konkretnemu človeku v konkretnih življenjskih razmerah s spoznanjem po potrebnosti preseganja obstoječega družbenega reda. Ko se je versko gibanje končno postavilo na stran najrevnejših, je v logiki svojega delovanja naletelo na mnoga vprašanja, katerim se je cerkev do tedaj izmikala: delovanje boga v zgodovini, izkoriščanje kot greh, povezanost osvobajanja in odrešenja, cerkev in politika, preroška vloga cerkve, razredni boj in opredelitev cerkve za določeno stran, cerkev in socializem, uporaba sile itd.

POJAV TEOLOGIJE OSVOBODITVE

Pojav t. o., ki je bila utemeljena konec šestdesetih let, ni nekaj povsem novega, saj je v zgodovini celoten tok službene teologije velikokrat kot senca spremljala »alternativna« teologija. Za razliko od teh (teologija revolucije, teologija upanja, teologija napredka, politična teologija), ki niso presegale akademskega nivoja, pa bi lahko rekli, da se je t. o. razvila v pravo masovno gibanje, saj ima svoj zgodovinski subjekt, ki jo je pripravljen tudi uresničevati.

Osnovno vprašanje, ki si ga zastavlja t. o.: »Kako sem lahko kristjan v razmerah socialne revščine in socialnih krivic?«. Tisti, ki se mu zastavlja to vprašanje, ni v šoli in na univerzi izobraženi kristjan Evrope temveč nepismeni, nevedni, na rob potisnjeni latinskoameriški narod. Pri preučevanju evangelija v želji, da iz njega nekaj naredijo za svoje življenje, so naleteli na družbene strukture, ki z ekonomskimi in političnimi mehanizmi reproducirajo obstoječe odnose, ki puščajo ravno večinsko množico v nemogoči bedi. T. O. na tem mestu neha biti teologija teologov in postaja gibanje celotne cerkve, cerkve baze. Kot pravi Leonardo Boff (eden od utemeljiteljev t. o.): »Cerkev je skupnost. Škofi se spuščajo na raven ljudstva in ljudstvo se vzpenja na raven škofov. Naše načelo se glasi: o tistem, kar zadeva vse, morajo odločati vsi!« Pri samem načinu delovanja gre torej za rušenje cerkvene hierarhije, za uvajanje neke vrste samoupravljanja v cerkvene skupnosti. Samo gibanje pa najbrž ne bi učakalo takšnih razsežnosti, če ga ne bi podprlo veliko latinskoameriških škofov in kardinalov. Poudarek se prenaša iz osebne intime na versko izkustvo, na zemeljske resničnosti, katere po nauku t. o. ni mogoče ločevati od vere. To pomeni tudi politično angažiranje vernikov oz. politično angažiranje cerkve. V družbenem življenju t. o. opozarja na odtujitve, ki zasužnjujejo in odtegujejo človeka in mu ne pustijo, da bi živel človeka in kristjana vredno življenje, da bi se uresničeval kot svoboden človek. Opozarja na razredni boj, ki ga je mogoče odpraviti s spremembo družbenega reda. Človek tako tudi v očeh vere postane odgovoren za svojo dejavnost v svetu in je ustvarjalec svoje zgodovine in zgodovine sveta. Iz vsega tega sledi, da se ljudstvo, ki je izpostavljeno zatiranju, navdušuje za socializem in da je boj za osvoboditev hkrati boj za uresničevanje resnično-socialističnih vrednot, ki se kažejo tudi kot krščanske.

V LA pomeni za novo cerkev bivati isto, kakor zavzemati jasno stališče do sedanje družbene nepravičnosti in revolucionarnega dogajanja.

Po povedanem vsekakor ne more biti presenetljivo, da so se pojavila nasprotovanja t. o. iz krogov, ki so v njej začutili nevarnost, ki ogroža njihov privilegirani položaj.

Domača buržoazija in del visokega klera se s takšno revolucionarno usmeritvijo nikakor ne moreta sprijazniti, ker so ravno oni spoznani kot krivci obstoječega stanja. Zavedati se je potrebno, da so ravno oni pripravljeni pod zastavo uradnega katoliškega nauka in Kristusovega izročila na krvav spopad z »brezbožniki, heretiki.« Ogrožene so seveda čutijo tudi ZDA s svojimi imperialističnimi interesi v LA, katerim t. o. smrdi po »komunistični kugi«. Monocentristično organizirani evropski cerkveni instituciji pa predstavlja t. o. v zavzemanju za verski pluralizem in demokratizacijo cerkve določeno konkurenco.

Odobravanje usmerjenosti h konkretnemu in celotne revolucionarne koncepcije bi nujno pripeljalo katoliško cerkev v spor z vladajočimi oblastmi današnjega kapitalističneg sveta, s katerim ima cerkev sklenjen »zgodovinski pakt o nenapadanju«.

S prihodom poljskega papeža Vojtile je prišlo tudi do sprememb v načinu delovanja cerkve v svetu. Ni dvoma, da danes poskuša papež bolj direktno in bolj odprto nastopati pri reševanju družbenih in političnih vprašanj, kot so to počeli njegovi predhodniki, ter želi imeti lastno socialno koncepcijo in koncepcijo miru.

Zakaj uradni Vatikan odklanja načela t. o.?

Prej so papeži govorili o posamezniku, o individuumu, današnji papež govori o narodu, on želi predstavljati narode z bogato krščansko tradicijo, hoče upravljati z njihovim položajem.

Odklanja posredništvo na političnem prizorišču in postavlja cerkev povsem direktno kot identiteto celotnega naroda. Ne izpostavlja se nasproti državi, ker je tudi država del (ali eden od predstavnikov) roda, z njo želi imeti dobre odnose, kar je razvidno tudi iz poljskega primera. S tem, da papež govori v imenu celotnega naroda, celine in zagovarja mirno razreševanje nasprotij, ne priznava razrednega nasprotja in v bistvu le hladi »vročo kri«, hkrati pa onemogoča vsako lokalno cerkev, ki zavzema njemu nasprotna stališča.

STALIŠČE VATIKANA

Vatikanska kongregacija za versko doktrino (naslednica srednjeveške inkvizicije) je izdala poseben dokument (Instrukcija o nekaterih vidikih t. o.), v kateri na prefinjen način obračunava z »nekaterimi vidiki t. o., ki nekritično operirajo z marksističnimi pojmi«.

Poglavitni očitek iz Rima je marksistična usmerjenost t. o., ki uporablja marksistično analizo družbe, ugotavlja razredni boj kot dejstvo, si prizadeva za spremembo družbenega reda in odobrava v ta namen tudi sredstva nasilja. To naj bi pomenilo preiznavanje marksizma v celoti, ker naj bi bila ta spoznanja v neposredni zvezi z marksistično filozofijo, kar pomeni, da v končni fazi obsojajo t. o. ateizma.

V osnovi dobravajo zavzemanje za najrevnejše, vendar je po evangeliju najgloblje zlo greh in zla ne gre iskati prvenstveno v družbenih strukturah; ustvarjanje novega človeka pa ni odvisno od uvedbe drugačnih ekonomskih in družbenopolitičnih struktur, temveč ima osvoboditev od greha, ki uvaja nered v družbene odnose, nujno pozitivne posledice tudi na družbeni ravni. Ali po domače: spremenite se in vse se bo spremenilo. T. o. naj bi tudi s priznavanjem razrednega boja rušil enotnost cerkve, cerkvene dogme in zakramente, ker enači uboge s proletariatom in bogate s sovražniki. Upravičen je namreč njihov strah, da lahko takšen nauk najde sovražnike tudi v cerkveni hierarhiji.

Odgovor:

Leonardo Boff pravi: »V resnici je marksizem za nas postranska zadeva in pri njem nas ne zanima ideologija. Nam gre za zatirano ljudstvo in za to, kako bi bilo zatiranje mogoče odpraviti. Zatiranje ni padlo z neba, nastalo je v zgodovini. Pri vprašanju, kako je nastalo, naletimo na kapitalizem in njegove mehanizme. Marksistična analiza lahko — pozor, lahko — pomaga razjasniti te mehanizme.«

Če je tradicionalno krščanstvo usmerjeno predvsem k »notranjemu človeku« in marksizem od začetka poudarja »spremembo struktur« (tam, kjer so se te strukture že spremenile pa je opaziti, da se »marksizem« ponovno vrača k človeku, njegovi zavesti), je ena od bistvenih značilnosti t. o. poskus, da se umesti na presečišče enega in drugega prizadevanja. Glede očitkov o uporabi nasilja pa že uradni katoliški nauk dopušča upor z nasiljem nasproti diktaturi, ki popolnoma zasužnjuje. Ravno v tem smislu se t. o. zavzema za zatirane, in ker ji očitajo marksizem tudi na tem mestu, se je potrebno spomniti, da je za marksizem temeljni odnos izkoriščevalci — izkoriščani in ne zatiralci — zatirani. V veliki meri zatiranje nima neposredne oblike in se v novejšem času kaže kot manipulacija, ki pa ima za cilj izkoriščanje.

Kako se bo po vsem tem končal obračun z radikalno t. o. in kaj bo obračun prinesel novega v uradno cerkveno izročilo? Vsakršna demokratizacija in decentralizacija v tako trdnih hierarhičnih institucijah kot je katoliška cerkev bo najbrž potekala zelo krčevito. Ni dvoma, da bo morala rimska cerkev izredno previdno krmariti svojo pokrovitelsko barko med potrebami in zahtevami najrevnejših (katerih število ne more biti zanemarljivo) in vladajočimi režimi, ki žele ohraniti status quo.

(se nadaljuje)

MARJAN PEČAR

BEOGRAD

Pravijo, da se o sojenju v Beogradu že vse preveč govori, in zasledil sem že misel, da skuša nekdo iz sojenja narediti senzacijo. Vsekakor je res, da tisk procesu v Beogradu posveča kar veliko pozornosti in možno je, da kdo kaj takega v tujini tudi poskuša, toda domači tisk je čist kot je čista solza. In ne samo to. Tisk v Jugoslaviji se je (razen redkih izjem) tudi dokaj odkrito postavil nasproti obtoženim, na čelu tega gibanja je nedvomno agencija Tanjug. Naj omenim samo nekaj značilnosti takšnega pisanja. Značilni so stavki o tem, kako se obtoženi pred sodiščem trudijo motiti redni potek sojenja, namigujejo na to, da skušajo obtoženi proces razvleči, o obtoženih pišejo, da so politični odpadniki, statisti, in zasledil sem tudi misel, da pred sodiščem plačujejo nekakšen račun, pa čeprav je bilo to zapisano v oklepaju.

Drugi del tiska na tej strani je nekoliko strpnejši in pove, komu so sodili in zakaj, seveda samo v nekaj stavkih, ob tem, da običajno samo namigne na kakšen dvomljiv zagovor obtoženih. In druga stran, ki se ni oziroma ji ne moremo očitati, da bi se postavila nasproti obtoženim, pa piše tudi o nekaterih nedvomnih nepravilnostih beograjskega procesa, vendar ji nikakor ne moremo očitati pristranskosti, naklonjenosti eni ali drugi strani, saj v članke ne vnaša lastnih pogledov na sojenje in, v glavnem, vse svoje trditve tudi argumentira.

Takšen primer so, recimo, članki v reviji Mladina (vsaj do danes), pravo nasprotje pa so članki omenjene agencije Tanjug, ki očitno krši pravila novinarske etike in brezobzirno napada obsojene. Vsebina teh člankov me sili k predstavam zelo razburjenega človeka, ki že v začetku pogovora izgubi oblast nad sabo in se fizično loti nasprotnika.

Omeniti bi moral pisanje Tanjuga o nastopu dame iz vodstva Zelenih, vedno bolj vplivne nemške stranke, katere politični program vsebuje veliko pozitivnega (poudarjena ekološka problematika).

Ni bilo potrebno, da jo je Tanjug tako čustveno opisoval. **Če je proces v Beogradu res povsem brez napak, je Petra igrala kaj slabo vlogo svoje stranke in tudi splošnemu mnenju o Jugoslaviji ni niti najmanj škodovala.** Utemeljenost procesa pa Tanjug in mi vsi ne bomo dokazali z napadanjem te dame in ne z napadanjem obtoženih, temveč z dejstvi in odprtostjo procesa v Beogradu, tako za domače kot za tuje novinarje, ki se bodo lahko sami razsodili o pravilnosti njenih tez in z vsem o sodnem procesu.

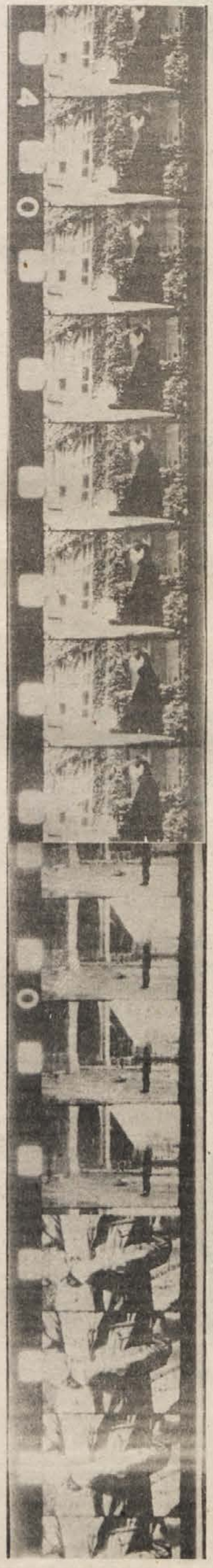

Žalostno je, da Tanjug ne ohranja miru modrega in z nekakšnimi paničnimi članki (vsaj v tem primeru) „zastopa celotno Jugoslavijo." Po drugi strani dvomim v pravilnost ostre selekcije tujih in domačih novinarjev, ki lahko prisostvujejo procesu.

Sprašujem se, zakaj ni katera družbenopolitična organizacija takoj in naravnost obsodila pisanje Tanjuga o obtoženih, saj že prej omenjene obotžbe mečejo kaj slabo luč na našo demokracijo, ki vsakemu zagotavlja, da ne more biti obsojen in potem tudi ne označen kot politični odpadnik, preden se konča sodni proces. Čudim se, da ZKJ ni naravnost in pred celotno jugoslovansko javnostjo spregovorila vsaj o nacionalističnem izpadu sodnika, katerega besede, da nič ne razume in da se ve, kateri jezik se govori pred sodiščem, da nič ne razume slovensko govorečega advokata, so nedvomno protiustavne in lahko bi jim v slogu Tanjuga očital, da so poskus motenja normalnega poteka sojenja. Tako bi bilo tudi bolje utemljeno.

Koliko govorov visokih funkcionarjev lahko danes slišimo ali preberemov časnikih, pa vseeno še nihče (vsaj kolikor jaz vem) ni zmogel toliko vesti, da bi naravnost spregovoril o teh žalitvah in kršenju človeških pravic. Zakaj tega nisem še nikjer opazil, kljub temu da kar redno sledim vsemu, kar pišejo o procesu in vsemu, kar se ob tem dogaja.

Zdi se mi, da pristransko pisanje bolj koristi kot pa škoduje obtoženim. Nekateri izmed njih namreč trdijo, da sploh ne vidijo oz. ne vedo, česa so obtoženi, kar Tanjug s svojimi članki, ki obtožene kar enači s protidržavnimi elementi (ne da bi jim to že bilo dokazano), prej potrjuje kot zanika. Iz takega pisanja bi kdo, ki je nepoučen in neveden, namreč lahko sklepal, da so obtoženci že davno obsojeni, in da je potem sojenje v Beogradu zgolj nekakšna farsa (morda za tuje novinarje), kar pa naj bi ne ustrezalo resnici.

Peter Jančič

KOO ZSMS IN SDŠ

ZSMS se naj konstituira v vseh oblikah in ravneh produkcije mladih z namenom, da preko družbenih organizacij in drugih oblik interesnega združevanja mladih vključuje in aktivira mlade v družbeno življenje. Množičnega in revolucionarnega dela mladih ni, če niso v Zvezo mladine zajeti kot izredno pomembni elementi vse oblike kulturnega, znanstvenega in drugega življenja ter ustvarjanja mladih. Ustvarjalnost je torej bistvena osnova mladih, ustvarjanje njenih pogojev pa bistvena oblika celotnega organiziranja ter akcijske usposobljenosti in nasploh bistva obstajanja ZSMS kot družbeno politične organizacije. Pri tem ni pomembno samo vprašanje koordinacije, temveč tudi skupno akcijsko in programsko delovanje ter aktiviranje mladih.

ZSMS se vedno organizira v določenih in specifičnih strukturah razmer, ki hkrati določajo načine in oblike organiziranja. Zato je ena izmed najpomembnejših komponent organiziranja prilagajanje organizacijskih oblik delovanja in aktivnosti mladih razmeram, ki so posledica družbenih odnosov, v katere vstopajo mladi na osnovi svoje specifične družbene vloge. Če organiziranost onemogoča koordinacijo z razmerami, nastanejo kot posledica tega deformirane oblike delovanja, ki pa ne ustvarjajo pogojev za ustvarjalno delo mladih. Pri tem se posebno poudarja vprašanje neaktivnosti kot posledice krize. Kriza je potemtakem edini vzrok dejanske nesposobnosti mladinske organizacije, reševanje krize pa je v bistvu proces propadanja obstoječih deformiranih organizacijskih oblik. Zatorej ni vprašanje krize, ker dejanska mladinska organizacija v obstoječih razmerah ne obstaja, obstaja morda le načelnih in oblikah dela, ki pa ne ustvarjajo strokovne in druge ustvarjalne skupnosti mladih.

Mladinska organizacija na Srednji družboslovni šoli v Mariboru je primer imaginarne osnovne organizacije z lastno nesposobnostjo organiziranja in z marginalnimi oblikami akcijskega delovanja in ustvarjanja pogojev za ustvarjalno delo. Osnovna organizacija je omejena le na delo skupine aktivnih konformistov v vodstvu, baza pa je kljub sistemu delegiranja popolnoma odtujena od dejanske mladinske organizacije. »Ustvarjalnost« je tako omejena le na vodstvo mladinske organizacije, ki pa je ustvarjalno le v iskanju aktivnosti v elementih blaziranih nosilcev ustvarjalnega dela brez nečela kohezivnosti in stimuliranja mladih k ustvarjalnemu delu.

Strukturi razmer na SDŠ najbolj ustreza organiziranost po principu aktivov ZSMS, ki so sestavni del osnovne organizacije in se po načelu delegiranja povežejo v konferenco osnovnih organizacij. Aktivi osnovnih organizacij se oblikujejo v temeljnih oblikah interesnega združevanja mladih in predstavljajo osnovno koordinacije interesov in nasploh aktiviranja mladih. Takšnemu načinu organiziranja najbolj ustreza struktura osnovnih družbenih skupin — razredov. Celotno delo in aktivnost mladinske organizacije bi morala potekati znotraj razredov in se nadgrajevati v smislu strokovne in dodatne ustvarjalnosti.

Peter Podgorelec

NEPRAVILNOSTI PREDMETOV IDA IN BIBLIOTEKARSTVA

Z reorganizacijo srednjega vzgojnoizobraževalnega sistema se je pojavilo nekaj novih predmetov, ki so pogojeni z določeno usmeritvijo izobraževanja. Kolikšna je ustreznost in opravičljivost vsaj nekaterih izmed njih?

Srednja družboslovna in kulturološka šola izobražujeta v skladu s svojim izobraževalnim programom za poklic knjižničarja, ki je hkrati tudi edini poklic. Ker je ta program novost srednjega usmerjenega izobraževanja, sta kot bistven pogoj tovrstnega izobraževanja predmeta IDA (informatika, dokumentalistika in arhivistika) in bibliotekarstvo (veda o zbiranju, shranjevanju in koriščenju primarnih dokumentov). Slabost teh predmetov je predvsem v neusklajenosti snovi in v pomanjkanju pomembnejših in praktičnih informacij, saj se v različnih letnikih pojavlja ista snov in to celo pri dveh različnih predmetih — predavanje z istim izhodiščem in področjem obravnavanja. Takšna nesistematiziranost popolnoma onemogoča korporacijo informacij, kjer je bistvo sistematiziranja v odkrivanju skupnih lastnosti informacij, zajetih iz več področij. Večkrat sem že pomislil na priključitev arhivistike in dokumentalistike predmeta IDA predmetu bibliotekarstva, da se tako snov ne bi ponavljala na dveh koncih. In dalje, ali smo že končno doumeli, da je pomen informatike v svetu že zelo velik, da so nam informacije vse bolj potrebne, da je potrebno skrbeti za njihov čim hitrejši prenos? Ali vemo, kako velik je pomen računalništva, ki lahko zadovolji vse probleme, ki nastanejo z razvojem informacij? Torej se navidezno različni pojmi usklajujejo in povezujejo. Zakaj bi jih torej tako vneto ločevali? Zaključkov tu seveda ni. Vredno je le razmisliti . . .

Matjaž Iršič, SDŠ

ČIM MANJ ČLOVEK VE, TEM MANJ SE SPRAŠUJE, KAJ JE NAROBE

Kot dijakinja 1. letnika SDŠ so me poslali na delovno prakso v neposredno proizvodnjo. Predhodne obrazložitve, zakaj je praksa potrebna, za kakšno izmenjavo odnosov gre ter kakšne so naše pravice in dolžnosti, **ni bilo. Človek je pač potisnjen v situacijo in tam se mora znajti.** Tega niti toliko ne obsojam, kajti pridobila sem si kup izkušenj, ki bi bile potrebne tudi danes marsikateremu neproizvodnemu delavcu v ZD, ki ni nikoli niti pokukal v neposredno proizvodnjo. Iz izkušenj se učimo. Torej, znašli smo se v tovarni (sošolci in jaz), naduti gimnazijci, kakor so nas označili, še preden so nas dobro videli. Desetdnevno delo ti pokaže vse tegobe DO in njen pravi obraz. Povedala bi samo to da delavci ne marajo, če preveč delaš, kajti s tem pokažeš, da je možno narediti tudi več kot naredijo sami. Zgodilo se je, da smo skoraj presegle normo in so nas delavke na to neprestano opozarjale in poučevale, da tako pač ne gre. **Rešitev so videle v tem, da naslednje dneve nismo več delale v tem delovnem procesu.**

Videla sem nezainteresiranost ljudi, da bi pomagali sebi in drugim z menjavanjem delovnih mest (kar je bilo gotovo možno, glede na manj zahtevne delovne operacije) in tako preprečili monotono delo. **Kje so bili vsi tisti izobraženi ekonomisti in varnostniki, delovni vodje in . . ., ki imajo toliko pojma o proizvodnji, ne znajo pa zaščititi navadnega delovnega človeka, ki dan za dnem gnije v tovarni?** Nekje sem že slišala, da je naša družba skrajno humana in človečna.

V drugem letniku so me poslali (še vedno brez obrazložitve, kaj je moja naloga — poleg tega, da ubogam avtoriteto — in kaj pravica in kaj dolžnost) v delovno organizacijo, od koder se spominjam samo dobre malice in tega, da so mi dali v roke knjiženje, kar sploh ni v zvezi z mojo usmeritvijo. Ostalo mi je prepričanje, da človek **večkrat dela (ne po svoji volji), pa se ne zaveda kaj.** Resnično je bila to delovna praksa, na kateri se nisem niti malo izobraževala. Tako pač ne gre.

Bila sem tudi plačana za delo, ki sem ga opravljala. Leta 1983 sem zaslužila v 10 dneh celih 1.000 din, kar me je sila presenetilo. **Bolje nič, kot da mi v obraz pokažejo, da je bilo moje delo vredno komaj borih 1.000 din.**

V tretjem letniku srednjega izobraževanja so me določili, da za 10 dni obiščem naslednjo DO ali bolje naš organ. Delala sem namesto drugih, sicer pa tega ne morem tako grajati, ker drugega dela zame niso imeli. Zaslužila sem si oceno zelo uspešno. **In bila sem zelo vesela. Tako se končujejo tudi praviljice.**

Moram reči, da je bila praksa sedaj, v četrtem letniku, najbolj zanimiva; prvič sem bila povezana s teorijo in prakso, delo ni težko (kakor ni nobeno, če se človeku le ljubi) in vsi smo bili zadovoljni. Mislim, da mladega človeka najbolj zadene odnos nadrejenega do njega. Nič mu ni bolj potrebno kot priznanje in vedenje, da je le nekaj ustvaril in da ni bilo vse skupaj samo razmetavanje denarja, časa, lastnega interesa in truda. Skratka, videlo se je, kaj sem naredila in kaj ne; žal mi je, da zaradi pomanjkanja časa nisem mogla dokončati dela, ki ga je bilo na pretek.

Presenetilo me je tudi to, da ima denar za nagrajevanje kulturna organizacija (v njej sem namreč opravljala delovno prakso v 4. letniku), nima pa ga naš organ, ki bi moral s statuti in drugimi zakoni nekako ščititi mladega človeka. **Ne gre za denar, ampak za odnos.** Seveda so pogledi glede nagrajevanja mladih različni. Različni pa so tudi naši pogledi in mnenja. Mislim, da večkrat prevladujejo tisti prvi pogledi — predvsem, kadar se odloča o nas in za nas.

Če sem se pravilno informirala, bi to naj bila praksa, kjer bi se mladi predvsem seznanili s prakso samoupravljanja (teorijo nam tako ali drugače posredujejo v šoli). Zase lahko rečem, da na praksi nisem niti malo samoupravljala, se pravi, da sem ostala pri teoriji in bom tam vse do tedaj, dokler ne bom zaposlena. Razumela sem predavanja o strukturah posameznih DO, ampak to sem se učila že v šoli in mislim, da teorijo obvladam kar dovolj, toda s prakso ni bilo nič. Res je, da mladi ne vemo nič o DO, kaj se tam počne, kakšne probleme imajo, kakšno je delo. Toda zakaj je potem praksa? **Če zavzamem to stališče, ugotovim, da je praksa nepotrebna** (oni nas ne potrebujejo, mi njih potrebujemo — za uspeh pa je potrebna obojestranska potreba).

Odkrito rečeno, na praksi sem prisostvovala propagiranju stare smernice: **uči se, uči, pa ne zato, da boš bolje delal, ampak za to, da boš delal manj.** Dodatek

Zakaj nismo nagrajeni po delu? Zato ker:

— nimamo izobrazbe,

— nimamo delovnega staleža in delavske knjižice,

— smo samo začasno v DO.

Rekli so nam, da smo 14 dni (na praksi) pravi delavci.

13. člena ustave SRS pravi:

Nihče si ne more niti neposredno niti posredno pridobivati materialnih in drugih koristi z izkoriščanjem tujega dela.

Kaj smo potem v združenem delu mi? Po vsem tem, kar lahko danes vidim v praksi, delavec nisem. Čudno, jaz pa sem v 4 letih delala 4-krat 10 dni v DO, pa nisem bila delavka. Zares čudno. Delati pa sem vseeno morala, kajti reševati problem srednjega usmerjenega izobraževanja v DO, kjer imajo svoje probleme je zelo težko, hkrati pa neumno. **Reševati bi jih morali tisti, ki so za to tu.** Pametno bi bilo, če bi tudi mi kdaj lahko kaj predlagali, ker mislim, da smo mi baza in smo neposredno vključeni v to. Sicer pa tudi učiteljev ne sprašujejo veliko. Škoda, zares škoda.

Seveda je velika krivda tudi pri nas. Nikoli še pomislili nismo, kaj smo tistih 14 dni v letu. Zavedamo pa se tudi, da je od misli do dejanja dolga pot, polna trnja (skozi administracijo). S tovariškimi pozdravi!

Alenka

OBRAZI

DUŠAN BREŠAR

Ponoči, ko ga nihče ne vidi,
sede kip,
kjer piše
Karel Destovnik Kajuh,
na podstavek
in si sezuje škornje.
Potem si v Paki,
s hrbtom obrnjen proti domu,
umije noge.
Njegove noge in
roke
so čiste.

DARJA KNIPLIČ: LA FABLE DE FOURMI (NA ZELENIH GRUDIH)

NA ZELENIH GRUDIH

Na blazinicah svojih prstov
loviš moj dotik
ko razplemeneli pogled
mojih oči poplesuje
v tvojem ognju teme.
Čez Olimp se bojni
ples ljubezni vije . . .
S PRSTOV ZASAJAŠ
moje oči v svoj pogled
ki se v osladnem
nasmehu končuje.
Čez Olimp se bojni
ples . . .
NA ZELENIH GRUDIH
moje gmajne si končal
svoj pogled
z zasaditvijo med mojimi
stegni
Čez Olimp se . . .
ČEZ OLIMP SE PUŠČAVA VIJE!

LA FABLE DE FOURMI ali basen o mravlji

Skozi zenice mravelj
vidim tvoj pelinov nasmeh
ki ga smaragdno prozornim
biserom tvojih zob podarjaš
in preklinjaš svoj pogled
na žetev tujca
tvojih semen te pšenice
ki jo drugi žanjejo v meni

Skozi kapljico vode
tvoje solze spustim v
moj zastrupljen studenec
in mislim na neko
preobjeto noč
ko nisi vedel kam s pogledom
in si ga slučajno zasadil v mednožje
razorano pozabljenih sanj

Prosim ne hodi po teh
svojih ukrivljenih kotih
tvoje zapite zavesti
s tem še morju kradeš
poljub z obalo

ZDENKA GAJSER: TODA JESEN JE ZNAMENJE

Tudi to je neks na koncu
ko vidiš zvezd ega kralja
in njegovega o njenega konja
ki iz zlate reke ije kristale
Na vrtu zagori oletni prah
zaradi oddalje ih kopit in uzde
Glasovi kličejo z bičem
Ne rečeš trava
ne govoriš zvezda
ne dihaš vroče samice
ne slediš stopinjam samca
Samo greš

Za zmeraj tra joča glasba
ujeta za vse čase
za vsa premikanja
k studencu sv jega spomina
Podoba barv ežja
Bežati
sanjati nazaj
dišeče listje
kot podobo š kovega grma
v razodetju ne ega otroštva
Vse sanjajoče zvezde
razbijejo v tre utke
Travnik z brez
in vse neizreč no donenje
Odsotni obraz stopajočih
mimo stene m no reke
ločeni z mrak m od vek
Oblika srca
podobna pravici
in neko otroštvo zacveti
zadiši sredi vra
po soncu

Sanjam perje i oblak
ko za zidovi vr a
šepetajo jate i jate bogov
Okovje bojevi h ptičev
jim slika napo med krila
Po skorji po s ji barvi
po volni po je nih
po begu po s hu po krvi
jim vonjajo ob čila iz žada
in krila iz vitic anj
Spletena iz s e odsevov
iz krajev podg njih glav
iz lepljivih na ov
zadušena od nogih jeseni
mi belo krvav oči

Bili so tisti
prisluškovalci umov
ki so ob ležišč h
poškropljeni o glasov
dušili toplo je izpolnitve
Toda jesen je znamenje
Karkoli si preživel
in kjerkoli si se odtisnil
s svojo boleč in in boleznijo
bo črno krožilo
bo trpko viselo
po neizmernem prostoru neba
Nobena prete ost
noben izvir
oljenka ali luč ubezni
ne sname stra pred glasovi
Toda jesen ras e iz druge
se z ozvezdji s ete v korenine
in globoko iz nutka
rastejo oddalje e poti
prisluškujoče ame sebi

FRANC RAJNAR: SRCE IN VRTNICA

SONCE IN VRTNICA

Veter zapiha
Dvigne fini pesek na obali morja
Dekleta ne kažejo več svojih prsi
Žalosten pogled se čez morje ozira

FEMIN I

Kakor, da bi bile krive
dejstva, da ste ženske!
Kakor, da bi bile rojene
samo za v posteljo
in za okraske!

MOŽ ŽENI

Prinašaš mi jutranjo kavo
Kuhaš mi kosilo
in kako to,
da te pozabim vedno,
kadar bi ti morala,
morala biti,
moja prva misel?

PESMI

Čakajoč na pesem neko jutro
Na val življenja čakajoč
zaman.
Ne bo je.
Ne bo pesmi.
Daleč je,
skrila se je
za širno ravan.

VESNA STOJANOVIĆ: DVE O ŽIVALIH

DIVJI PSI

Veter poje
gora gori
psi zavijajo
steklo in
nori od groze
da pokopala jih bo
lava pod seboj.
Le veter poje,
se veseli.

Stekli psi lajajo
njihova pena se sveti
od daleč in blizu
prihajajo
da skupaj lahko
močneje bi tulili
v svet.
Le veter poje,
se veseli.

RAJSKA PTICA

Ne boj se.
Ne bo ostala.
Ti samo dihaj
in pusti da te ljubi
danes
kajti usta so vroča
in kdo ve kaj je še
tam nekje.

Jutri spet nebo bo modro.
Odprl boš okno
rahla sapa obšla ti bo obraz
pomislil boš, da
morda je, tam nekje
rajska ptica.

A vendar ne boj se
saj ti veš,
da nikoli ni bilo
ničesar.

TOKRAT se nam predstavlja pet pesnikov. Dušan Brešar (1959) prihaja iz Šoštanja in je že objavljal v raznih literarnih revijah, obenem pa je tudi podpredsednik odbora za literarno dejavnost pri ZKO Titovo Velenje, ki izdaja znano literarno revijo Hotenja. Dušan Brešar je pred kratkim sicer že objavil nekaj literature v Obrazih, toda pričujoča pesem, ki jo je pripisal pismu literarnemu uredniku, si zasluži takojšnjo objavo.

Darja Kniplič (1967) je iz Radelj ob Dravi. Tako kot Dušan tudi ona objavlja v literarnih revijah. Tesno sodeluje s Čevlji. Tudi ona se je pred kratkim predstavila v Obrazih, no tokrat pa njena poezija ni likovno podkrepljena (linorez).

Zdenka Gajser (1961) je iz Murske Sobote. Poslal je kar zajeten šop pesmi, zato je bilo tudi ona sodeluje s Čevlji. Udeleževala se je tudi vsakovrstnih literarnih srečanj. Franc Rajnar (. . .) je iz Maribora. Tudi ona je že objavljala v slovenskih revijah in literature, da bi lahko kot literarni urednik komuniciral z njo, kar bi se nenazadnje potrebno izbrati, in to je tudi vsakovrstnih literarnih srečanj.

Vesna Stojanović (1963) prihaja iz Maribora. Objavljala je že v raznih literarnih revijah in se udeleževala vsakovrstnih literarnih srečanj. To so pa finance, predragi Tiskarski stavek je namreč neprimerno krajši (cenejši). V eni od naslednjih številk Obrazov bomo objavili znanstveno-fantastično pisanje, zato nam, pisci ZF zgodb, pišite! In tukaj je še izbor prispevkov z lanskoletnega območnega srečanja literaturco. Srečno! začetnikov in še . . .še . . .samo, če boste pridno pošiljali literaturco. Srečno!

Marko KLASINC

M. MULEJ

25-LET VEKŠ STAROST ALI ZASTARELOST

Če nisi proti v mladosti, verjetno ne boš nikoli, zato pa verjetno tudi ne boš nikoli ustvaril ničesar, kajti protest je uvodni pogoj za ustvarjanje (Nekaj misli k Denisovim pomislekom v Krpanu in Katedri iz decembra 1984)

K sreči so Denisove misli izšle v decembru, pa jih je bilo izvedljivo prebrati med novoletnimi prazniki. Na nobeno ne bom odgovarjal, še najmanj v imenu VEKŠ, četudi sem z njo preživel (v pretežni večini možnih vlog v kolektivu študentov, nepedagoških in pedagoških delavcev) vseh njenih 25 let (vmes pa sem malce pogledal še kam drugam, tako da lahko tudi kaj primerjam).

Osnovni odgovor sem strnil v naslov tega zapisa in zato sem Denisu za njegove misli hvaležen. Spomnim pa se tudi, da je Denis to jesen prihajal tudi k mojim pogovorom s študenti, vendar je slučajno ali nehote v celoti izpuščal tisti del pogovorov, ki je bil namenjen temu, da se je bolj globalna spoznanja spustijo na raven vsakdanjega dela. Brez njega pa se ne dajo uresničiti in ostanejo v zraku, nimajo več stvarne podlage. To mi daje slutiti, da se Denis v svoji zelo pomembni zagnanosti za boljši jutri, najbrže zopet nehote, oddaljuje od dialektične troedine kategorije splošno — posebno — posamično. Zaradi njene vsesplošnosti mora študijski program (tudi na ravni, ki jo omogoča obseg — v Denisov zapis zasebnih izkušenj — dveh let I. stopnje študija ekonomije, nadgrajen na osnovno in srednjo fazo vzgoje in izobraževanja) usposabljati za istočasno (1) razumevanje celotne družbe in položaja njenih sestavin v njej, (2) razumevanje celotnega družbenega gospodarstva in položaja njenih sestavin v njej, (3) razumevanje posamične sestavine kot organizacijske enote (podjetja, OZD, DPS dandanes), (4) opravljanje konkretnega dela po družbeni in tehnični delitvi dela v neki posamični sestavini družbe (5) sodelovanje z drugače specializiranimi drugimi delavci v isti in drugih sestavinah družbe (ki seveda ni le znotraj pravno-državnih meja). Moram reči, da so moji pogovori s študenti pokazali, da sestav študijskega programa I. stopnje VEKŠ to omogoča. Ali posamičen študent vse te možnosti izrabi, pa je odvisno od metod (pouka, študijskega gradiva, študija ali vsaj učenja, preizkušanja znanja), ki jih uporablja študent (ali pa vsaj slušatelj) in učitelj, pa tudi od lastnih vrednot. Četudi je morda osnova v natančnem memoriranju (saj brez pojmov ni orodja za kaj več razmišljanja), zakaj pa ne bi še kaj več prebral in se poglobil bolj? Čas se najde, to vem kot vseživljenjski študent (in pravzaprav tudi dijak) ob delu, ki sem nenehno bil tudi športnik in aktivist (med drugim soustanovitelj Katedre).

O metodah pri vzgojnoizobraževalnem procesu na VEKŠ vemo premalo. To je jasno že več let. Že pred leti smo izoblikovali nekakšen vprašalnik za razmislek o tem. Po mojem trdnem prepričanju, saj sem med sestavljanjem proučeval srednješolske učbenike današnjih generacij, je za odgovor nanj bilo dovolj srednješolsko znanje in nekaj razmišljanja s pomočjo le-tega in izkušenj med študijem na VEKŠ. Izkazalo se je (zelo žal!), da študenti niti pred tremi leti niti lani niso zmogli ali marali, ne vem, odgovoriti nanj, da bi Marksistični center šole (v čigar programu je to bilo po dogovoru sveta šole in OO ZK na šoli) lahko kaj ukrepal. Učitelji so bili pred tremi leti kar dovolj samokritični in vem za več primerov, da so programe in metode tudi popravili po tistih spoznanjih o sebi.

Letos smo prav sedaj pred obnovo take akcije. Tedaj bo mogoče in potrebno konkretno pokazati, kje tičijo v Denisovem tekstu omenjene strokovne in pedagoške nesposobnosti. To bo verjetno bolj pomembno od vprašanja o doktoratih, ki so le oblika izobraževanja do najvišje formalne stopnje strokovnega usposabljanja (namesto tega vprašanja bi bilo bolj pomembno drugo, ki bi povedalo več: kdo izmed doktorjev na VEKŠ ni vabljen k avtorskemu in učiteljskemu sodelovanju zunaj VEKŠ, sposobni so najbrže vabljeni, drugi manj).

Enako bi veljalo tudi glede idej, ki po Denisovi oceni nimajo zveze z jutrišnjim dnem, konkretneje uporabiti možnost, ki jo nudijo prostori za pripombe v anketah, s katerimi je vsak študent VEKŠ naprošen, naj pove, kar mu leži na duši, dvakrat letno, torej za vsak predmet in vsakega učitelja.

In končno še misel, o kateri sva se z Denisom osebno že pogovarjala: le kaj imajo profesorji osebno od zagotovljene prisotnosti, razen upoštevanja spoznanja, da kombinacija slušnega, bralnega in debatnega dojemanja daje študentu dosti več znanja kot omejitev na zgolj eno od njih? Študent pa ima od tega razen več in bolj postopnega dojemanja tudi pridobivanje delovnih navad, ki so povezane s svetovno prakso dandanašnjega delovnega časa. Da bi povedali, pri kom konkretno in zakaj po oceni študentov ni vredno hoditi na predavanja (ker povedo premalo komentarja in novega, preveč le berejo namesto študentov), tudi služi anketa ob koncu vsakega semestra, a je ne uporabljajo za to.

In zakaj je to važno? Ker bi tako lahko tudi precej pomembnega prispevali, da 25 let VEKŠ ne bi mogla biti zastarelost, ampak le starost. Žal pa je (žal z vidika gospodarske prakse) res tudi to, da številni diplomanti povejo, kako težko ali celo nemogoče v praksi uveljavljajo znanje, ki jim ga daje VEKŠ. Starost in zastarelost sta torej (tudi) hudo relativna pojma. Drži najbrže o njima le to, da je vsak študent star in zastarel, brž ko ni kritičen. (Saj že dovolj ve in vidi, da zaznava napake, ne pa še dovolj, da bi videl in se morda celo vdal v njihove okoliščine, razloge ali pa že imel moč, da najde pot iz njih, ne da bi ga razočaralo novo spoznanje, da to pomeni tudi pot v nove težave. Nič ni večno razen spreminjanja, človek mora uspeti vplivati na njegovo smer.)

Matjaž Mulej

O TEMELJNIH IZDAJAH DEL MARXA IN ENGELSA

Objavljamo seminarsko nalogo, ki jo je dijak Srednje družboslovne šole napisal med svojo delovno prakso. V času, ko se je težišče razprav o srednjem usmerjenem izobraževanju premestilo na ugotavljanje uspešnosti in učinkovitosti novih programov, so lahko prav proizvodno delo in delovna praksa preizkusna točka.

Za eno od usmeritev bi takšno strokovno delo med delovno prakso gotovo lahko pomenilo primerno obliko pridobivanja znanja. Kajti ta dijak je moral predvsem veliko brati, da je lahko napisal naslednji tekst.

Pri izdajanju del Marxa in Engelsa so izdajatelji postavljeni pred izbiro tipa izdaje, s katero želijo zadovoljiti potrebe knjižnega trga. Izbirajo lahko med tipi izdaj, ki se razlikujejo po svojem strokovnem nivoju in znanstvenem pristopu k izdajanju. Ti trije tipi izdaj so:

— BRALNA IZDAJA; namenjena je neznanstvenemu bralcu in je opremljena z najnujnejšimi pripombami; v svoj obseg ne vključuje aparata in je tudi brez variant teksta;

— ŠTUDIJSKA IZDAJA; namenjena je bralcu, ki se že resneje ukvarja s tematiko izdaje, saj podaja tudi nekatere elemente razvoja teksta. Po kakovosti je nekje med bralno in znanstveno-kritično izdajo, tako da jo lahko uporablja tako „bralni" bralec kot znanstveni bralec;

— ZNANSTVENO-KRITIČNA IZDAJA; namenjena je znanstvenikom in mora zaradi tega vsebovati izčrpen znanstveni aparat in celoten tekst z vsemi variantami. Pri znanstveno-kritični izdaji se mora urednik strogo držati načela, ki mu prepoveduje kakršnokoli popravljanje ali izpuščanje teksta. V primeru popravljanja pa mora svoj, tudi najmanjši slovnični poseg, označiti.

Temeljne izdaje se razlikujejo od običajnih izdaj posameznih ali izbranih del po tem, da skušajo gradivo zajeti v celoti, z vsemi variantami nastajanja. Temeljna izdaja zajema tudi področje korespondence, javnih nastopov, dokumentov in pričevanj. Eden najvažnejših elementov temeljnih izdaj je vrstni red, po katerem bodo razvrščena dela; sledijo si lahko po KRONOLOŠKEM PRINCIPU nastajanja, ali pa so razdeljena na TEMATSKE SKLOPE in šele znotraj le-teh deluje potem kronološko načelo.

V pripravljalnem obdobju za METI, ki je načrtovano za obdobje 1981—1985, so se raziskovalci pri SAZU (Slovenska akademija znanosti in umetnosti) odločili, da bodo zvezki, ki jih bo predvidoma okoli 55, izhajali po tematskih sklopih, in sicer:

— raziskovanja,

— dokumenti in programi političnega boja, razlage,

— pisma,

— dokumenti in pričevanja (Debenjak 1981, 31-34). METI bo imela kvaliteto študijske izdaje, ki najbolj ustreza potrebam malega slovenskega knjižnega trga. Vsaka temeljna izdaja del Marxa in Engelsa ni nujno na ravni znanstveno-kritične ali vsaj študijske izdaje. MEW, na primer, je sicer zasnovana kot študijska izdaja, vendar pri izvedbi pojmovnih in imenskih registrov, ki so zelo tendenciozni, ne dosega znanstvene ravni in bi jo zaradi tega lahko označili kot nedosledno urejeno študijsko izdajo. Podobno nedoslednost je imela tudi MEGA 1 zaradi političnih vzrokov — stalinizma. MEGA 1 je izhajala v Frankfurtu in Moskvi v času od 1926—1933. Nekaj prvih zvezkov je izšlo pod vodstvom Razjanova, odličnega poznavalca opusa Marxa in Engelsa, ki je utiral pot edicijski tehniki in tekstni kritiki (znanosti o izdajanju del, predvsem o pravicah in dolžnostih izdajatelja). Po Razjanovu je izdajo urejal Adoratski, ki pa nalogi ni bil kos; izhajanje MEGA 1 je prekinilo dogajanje okoli 2. svetovne vojne, pa tudi sicer bi izhajanje zamrlo zaradi nesposobnosti Adoratskega. Stalin je zamenjal Razjanova zaradi njegovega objektivnega prikazovanja Marxovega in Engelsovega miselnega razvoja z vsemi variantami teksta, netendencioznega označevanja oseb v imenskem kazalu, načela nespreminjanja teksta itd. Vse to je pretilo stalinizmu z možnostjo razvoja znanstvene misli, ki bi lahko argumentirano kritizirala ideologijo. V tem je tudi bistvo vseh znanstvenih naporov in ideoloških posegov v izdajanje del Marxa in Engelsa. Izdaja MEW je obtežena s pedagoškimi predgovori, MEGA 1 pa ima nekoliko preveč polemičnega elementa v predgovorih. Predgovori, registri imen in literature, pojmovni registri in slovarčki itd. so lahko na eni strani pripomoček in orodje znanosti, na drugi pa orožje ideologije; za narode, ki si morajo tovrstno temeljno literaturo prevajati, pa je le-to ob naštetih še dodatna ideološka nevarnost. Vsebinska neekvivalenca med originalom in prevodom je lahko tudi posledica neprevedljivosti terminov ali njihov slab prevod, pa je zaradi tega potrebno ustreznost prevodov stalno preverjati.

Slovenska temeljna izdaja METI bo imela, kakor ima tudi MEGA 2, pripravljalna dela za Kapital in Kapital izvzeta iz kronološkega zaporedja nastajanja besedil. Kapital in pripravljalna dela zanj tvorijo najpomembnejše mesto v temeljnih izdajah, in sicer zaradi svojega vsebinskega, revolucionarnega sporočila. „Kakor Platonova Država, Machiavellijev Vladar, Rousseaujeva Družbena pogodba, dolguje tudi Marxov Kapital zahvalo za svojo veliko in trajno moč okoliščini, da je na zgodovinski prelomnici zapopadel in izrekel v vsej svoji širini in globini nov princip, ki je vdiral v novo podobo sveta. Vsa gospodarska, politična in socialna vprašanja, okoli katerih se vrti Marxova analiza Kapitala teoretično, so danes svet razgibajoča praktična vprašanja, za katera se v vseh delih sveta bije realen boj velikih družbenih sil, držav in razredov." (Korsch 1932, 123)1 V teh besedah Karla Korscha, ki jih je zapisal pred več kot 50 leti, lahko najdemo odgovor na vprašanje o namenu izdaje METI. Odgovor je preprost: namen izdaje je zagotoviti nenehen dostop v zakladnico znanja, ki lahko pomaga razreševati še dandanes svet razgibajoča vprašanja.

Martin FIŠER

OPOMBA:

1. V slovenskem prevodu uvodne besede Karla Korscha k novi izdaji Kapitala (Korsch, 1932, 123) se je pojavila napaka zaradi narobe postavljene vejice. Po primerjanju z nemškim originalom sem to napako odpravil. Citat iz Časopisa za kritiko znanosti citiram torej brez napake.

LITERATURA:

Božidar DEBENJAK: O načelih slovenske temeljne izdaje del Marxa in Engelsa, v: VESTNIK INŠTITUTA ZA MARKSISTIČNE ŠTUDIJE PRI SAZU 2 (1981) 1—2, str. 7—25.

Božidar DEBENJAK: Pogovor s prof. dr. Božidarjem Debenjakom o aktualnosti prevajanja Kapitala, v: ČASOPIS ZA KRITIKO ZNANOSTI 8 (1980) 41-42, str. 113-154.

Debenjak 1981: Božidar DEBENJAK, Projekt Temeljne izdaje del Marxa in Engelsa v slovenščini, v: VESTNIK INŠTITUTA ZA MARKSISTIČNE ŠTUDIJE PRI SAZU, 2 (1981) 1—2, str. 27-40.

Korsch 1932: Karl Korsch, Uvodna beseda k novi izdaji Kapitala (Berlin 1932), v: ČASOPIS ZA KRITIKO ZA KRITIKO ZNANOSTI, 10 (1982) 50, str. 123—139.

KRATICE IN BIBLIOGRAFSKI PODATKI

MEGA[1] - Marx-Engels historisch-kritische Gesamtausgabe. Frankfurt und Moskau 1926 - 1933

MEGA[2] - Marx-Engels Gesamtausgabe. Berlin 1975 (nemška izdaja) in naprej

MEW - Marx-Engels Werke. Berlin 1958 - 1969

METI - Marx-Engels temeljna izdaja v slovenščini (prvi zvezki na začetku leta 1985)

Prve tri izdaje so dostopne v Univerzitetni knjižnici v Mariboru.

PREDLOG ZA DRUGAČNE DEMONSTRACIJE

Zdi se, da je le malo stvari — če je sploh kakšna — tako dobrih, da ne bi mogle biti boljše, in da obstaja precej stvari, ki se jih lahko izboljša brez posebnih težav.

Klasična oblika demonstracije ustvari množico, ki izraža neke splošne ideje na precej površen način. Je prikaz priljubljenosti določene ideje in reklama zanjo (1), posebno, če je informacija o obstoju ideje oz. o ideji omejena, obenem pa ljudem, ki se za idejo zavzemajo, omogoči preizkušnjo, ko se odločajo, ali bi tvegali udeležbo in si nemara nakopali težave. Vsaj tri vprašanja so:

— (2.1) kvaliteta ideje (je vredna truda ali ne),

— (2.2) primernost demonstracije kot oblike dela (bo kaj koristi, koliko bo škode, predvsem zate),

— (2.3) kvaliteta posameznika, ki se odloča.

Delo tukaj je:

— (3.1) povedati oblasti, da je nekaj narobe, če tega sama še ne ve;

— (3.2) povedati oblasti, ostalim ljudem in sebi, da sem pripravljen nekaj storiti.

Prijetno bi bilo, če bi lahko obenem na primerno barvit način še proučili probleme in svoja mnenja o njih, pogledali kaj je narobe, kaj bi bilo treba in bi se dalo spremeniti, kaj bi lahko storili in kako.

Težava je, da je površna obdelava problema (vzklikanje stavkov ali besed, žvižganje, metanje kamnov ali nošenje plakatov je že zaradi omejene količine informacije površna obdelava problema) + ponavadi zgolj izgubljanje časa.

Ko bo to naslednjič potrebno, bi lahko skušali organizirati demonstracijo, ki bi zaposlila glave demonstrantov in ne njihovih grl (ali nog ali česarkoli že).

Pojdimo recimo na Trg revolucije, vzemimo s seboj papir in pisalne stroje in naj vsak poskuša napisati nekaj o tem, kaj je narobe, kaj bi bilo treba spremeniti, da bi bilo boljše, zakaj je narobe itd.

Koraka naokoli lahko vsak tepec, da kaj napišeš, moraš nekaj razumeti; če ne drugo, boš videl ali imaš tri čiste v glavi ali ne. Če ti bo uspelo kaj napisati, dobro, če ne, tavaš naokrog, se pogovarjaš z drugimi, ki jim ne gre, ali gledaš čez ramo komu, ki tipka, ali pa bereš natipkano (pišite v več izvodih, da bo lahko šlo naokrog). Če kdo res ne bo razpoložen za pisanje, lahko pretipkava tekste, da bo krožilo več kopij, poleg tega žal nekateri ne znajo tipkati, brati rokopise pa je zamudno.

Najbrž bi na začetku nastajali posamezni stavki ali skice, kasneje pa bolj izdelani teksti. Verjetno bi nekateri prinesli tekste s seboj, da bi se diskusija lažje razvila.

Če bo kaj dobrih tekstov, naj gredo v Tribuno ali Probleme ali naj jih izda ŠKUC ali kaj podobnega. Ena kopija vsega, kar bo napisano, naj gre na pano kakšnega faksa, druga pa v mapo ali zaboj, ki naj se postavi pred vrata skupščine, da bosta oblast in policija lahko brala, če se jima bo zljubilo.

Morda se vam to zdi absurden intelektualističen način demonstracije, ampak ljudje božji, to je kompliciran svet. Brez znanja, pameti in pretoka informacij ga ne bomo mogli ne razumeti ne spremeniti.

P. S.: Uporaba opisane tehnike ni omejena na demonstracije. Z word processorjem in modemom se njene možnosti še razširijo (predvsem geografsko) in tudi izvedba je lažja. Izgubi se le nekaj romantike trga, polnega ljudi, ki planikajo vsak na svoj pisalni stroj.

+ Ali si lahko predstavljate diskusijo o znanstveni temi, recimo znani spopad med Einsteinom in Bohrom o kvantni mehaniki tako, da se ljudje zberejo na cest' vsak nosi plakat s svojimi stališči? Zdi se, da je kak miren prostor ali strokovna revija, recimo Physical Review of Letters primernejši kraj, čeprav stvar žal ni tako slikovita (glej (1)).

Samo Resnik

IMAGINACIJA ALI DEL STVARNOSTI

Fraklova vrnitev — neka oseba in vsakdanja izpovednost

Nova monodrama, prva v letošnjem že vnaprej zagotovljenem slabo kulturno kreativnem času v Mariboru, željnem po raznovrstnosti, umetnosti, kreativnosti in angažiranosti, je pričarala na tako slab način današnjo vsakdanjost in osebno izpovednost, ki ostaja prikrita v Šugmanovem svetu iluzij in sanj. Vino spodbuja in je maligan resnice. Delirium tremens je z Mikelnovim tekstom zanič dokument in še slabša satira. **Je poceni vic in nič drugega.**

Mogoče jezikovna domislica, prevzeta iz pomenske stvarnosti, toda umrljiva še preden zaživi. Vsi se zavedamo socialne oz. družbene krize, v kateri smo. Kako jo bomo rešili!? Na vsakem koraku in tudi v teatru kot kulturnem hramu nam jo tako puhlo posredujejo in vsiljujejo. **Komu je to potrebno!**

In kaj je tekst! Kakšen je! Oster? — ne; prazne besede sestavljanja človeških napak, naše ujetosti, malomarnosti, družbene neangažiranosti, lenobe. Lenobno je tudi sestavljen. **Mogoče premalo samokritično.** Ne mislim na kritičnost teksta, ki je potrebno in osnovno vodilo tako zastavljene monodrame, ki zaživi le s poceni političnimi in družbenimi vici ali dejanskostmi, če smo pravilnejši in doslednejši, mislim v prvi vrsti na tov. Mikelna, ki bi moral brez kompleksov in z vso kritičnostjo pristopiti k alternativnosti obstoječega, teksta, družbenih in državnih (naših) napak, samega, sebe in okolja, v katerem živi.

Tekst ostaja pod limito elaborata in dejansko poznavajočega problema. Čuti se pomanjkanje idej, star, kliširan jezik, retorika banalnosti in nevednosti. Mogoče pa veliko strahu in nerazmišljanja na področju prakse, ki je tako povedano le taka, ampak jo gledališče lahko še bolj zbanalizira in posreduje na napačen način. Gledališki tekst, pomembnejša komponenta gledališke monodrame, postane in ostane v Fraklovi vrnitvi zaprta in nerazvijajoča kljub Šugmanovim poskusom in požrtvovalnosti napraviti jo kritično in angažirano. Kritika se ne sme bati svojih rezultatov, ne konflikta z obstoječimi silami, je boj režiserja, igralca (v tem primeru) in gledalca za boljši vsakdan in lepoto novega jutra. Oder je umetnost, umetnost je igralec, igralec je odvisen od snovi za igro. Eno brez drugega ne obstaja. Eno in drugo se mora zliti v celoto, **Zato tekst,** ki bi ostal tako med nami prijateljski pogovor, veselo razvedrilo in počitek, **na odru ne sme delovati kot interpretacija in slika vsakdana, ampak nov pristop, nov čas le-tega,** pogledi in kritičnost z idejno in vsebinsko podkrepljenostjo.

Šugman ni ne pijanec ne šokiran mož med tem in vsemi, ki ga opazujemo. Je smešen in smeji se samemu sebi. **Na vse gleda že smešno, brez prizvoka ironičnosti, posmehljivosti in resnosti.**

Ali ga je tekst omejil in omrežil? Ali je v vinu res polno resnice. Mislim, da ne. Prišel je čas, ko smo trezni tudi med sanjami. Neresničnost, lepe misli, surrealizem in nadrealizem ostajajo le še minimalen umetniški odziv samih ustvarjalcev. Zlatko Šugman **ni mogel** ustvariti lika, ki bi bil in ostal trdno na tleh po tem, kar je izustil. Res, da se posmehuje svoji lenobnosti in zmedenosti nekoga. Zakaj! Ali naj bi se zabavali!

Mogoče so nekateri preslišali in pozabili, kaj so videli.

Ali kar spotoma pozabljajo! Ali ne poznajo več samega sebe. Mogoče je okolica preveč neestetska in neevforična. Evforična človeške kulminacije in neomejenosti. Prav v tem bi morala ekipa (tekst Miloš Mikeln, režija Miran Herzog, scena Niko Matul, glasbena oprema Julijan Strajnar) iskati svojo bit in naš smisel.

Sama scena postane ob vsem tem popolna identičnost. Pijača in šank so mesto brezizhodnosti in dokončno mesto umrljivosti na način, ki ga slikajo Šugman in ostali . . .

Šugman kot lik in igralec ostaja po svojem dnevnem ali večnem pijanstvu najsvetlejša podoba novega brezobličnega in sivega dne. **Šugman je ujet in je odsev nečesa, kar je postavljeno na oder in zahtevano od njega.**

Kompromis z realnostjo, z lepoto etičnega in človeškega, mora ostati svet notranjega nagiba in tvojega nenehnega iskanja.

Tekst bi moral biti umetniško delo, nasprotje in kritika samega opisnega in povednega, nekaj doslednejšega in zahtevnejšega. Gledalca bi moral opozoriti, poučiti, ga obdržati v nenehnem kontaktu z neopravičenostjo mnogih napak. Vso gledališko delo, monodrama Fraklova vrnitev, je zmedenost in dejanska slika stanja, kakršnega si ne želimo, a je v vseh nas. OBUJAMO ETOS, KI JE STEREOTIPEN IN ZADRT.

Edmund TÜRK

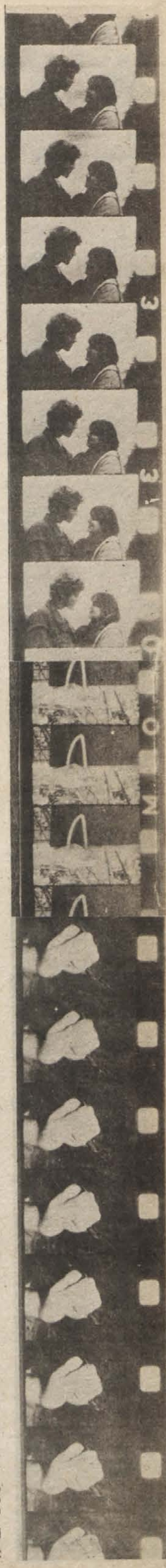

VSE JE ODVISNO OD LJUDI, KI VODIJO GLEDALIŠČE

Z RAZLIČNIM HUMORJEM, KI GA IGRAMO, SI DVIGUJEMO MORALO.

ZLATKO ŠUGMAN, ČLAN MESTNEGA GLEDALIŠČA LJUBLJANSKEGA, UMETNIŠKI USTVARJALEC POLNIH 26 LET. ZRAVEN GLEDALIŠKEGA DELA AKTIVNO USTVARJA NA PODROČJU FILMA IN TELEVIZIJE. ZELO USPEŠNA OSEBNOST, KI JE INTERPRETIRALA MNOGO KARAKTERISTIČNIH VLOG.

KATEDRA: — Kako ostati igralec in zakaj ste ostali igralec?

Z. Šugman: — Odločil sem se za igralski poklic, ki zahteva nekaj znanja in nadarjenosti, mogoče sem nekoliko talenta podedoval po očetu, znanem predvojnem igralcu, članu izvrstne gledališke skupine, doma iz Gorišnice pri Ptuju.

KATEDRA: **— Igralec je nenehno izpostavljen kritiki in z delom, ki ga predstavlja, je na meji med biti in ne biti. Ali ga to dela igralca?**

Z. Šugman: — To pač sodi k temu poklicu. To je usoda vseh, ki opravljajo javna dela (npr. političnih in kulturnih delavcev). Moraš se sprijazniti s tem, da te imajo ljudje pravico opazovati, gledati, kritizirati, misliti o tebi dobro in slabo.

KATEDRA: **— Ponavadi etablirani izvajalci izbirajo, kaj bodo igrali in so nekako že naročeni na vsa prva mesta. Ali lahko igralec kot nenehen ustvarjalec in kreator izbere delo, ki mu je všeč, ob katerem začuti, da ga lahko dobro zaigra? Ali ima to moč oz. mu je to dano?**

Z. Šugman: — Redko ima to moč. Pri nas je to zelo težko. Če primerjamo naše gledališče z velikimi teatri kot so v Angliji, tam posameznik oz. individualec-igralec igra na leto eno vlogo. Vzemimo v pogled London, ki je veliko mesto in kjer se predstava uprizarja petsto — do tudi tisočkrat. Pri nas se za predstavo, ki jo igramo mogoče petdesetkrat, pojmuje kot velik uspeh. Igralec mora v slovenskih razmerah igrati »hudiča in pol«. Kritikom se čudimo, da od nas zahtevajo izvrstnost v vseh zvrsteh igranja od tragedije, komedije, satire pa do žaloigre; seveda je to nemogoče. Igralec ne more sam izbrati predstave, ki bi mu bila všeč. Naredi se repertoar šestih predstav na leto, tako je v našem gledališču, in vloge se potem razdelijo med igralce. Sposobneži dobijo večje, zahtevnejše vloge, drugi pa igrajo manjše. Ostali dobijo zelo male vloge ali samo statirajo. Zelo redko se zgodi, da bi posameznik lahko sam izbral vlogo.

ZLATKO ŠUGMAN

KATEDRA: **— Ali po tem ta moč ostaja v rokah institucionaliziranih posameznikov?**

Z. Šugman: — Seveda! To je pač tak sistem.

KATEDRA: **— Potem je takšna institucija zaprta, nealternativna. Ali ste se kdaj počutili na odru kot moderen gladiator?**

Z. Šugman: — Ponavadi pridem na prizorišče svoje predstave uro pred ostalimi, ko je že vsa tehnična plat uprizoritve pripravljena. Na zadnji predstavi v Cankarjevem domu sem se počutil kot v areni. Sprehodil sem se po odru, napravil nekaj počepov, se razgibal in si rekel: Madona, vse je tako kot v cirkusu, ljudje me bodo pričakali kot klovna. Čez eno uro bom pred tem avditorijem uprizoril določeno osebnost. Predvsem zato, da se bodo gledalci prijetno zabavali.

KATEDRA: **— Ali gledališče v prvi vrsti služi kot medij zabave in sprostitve?**

Z. Šugman: — Kot igralec in kot človek z izobrazbo bi moral reči, da to ni res. Ampak v bistvu je. Gledališče je namenjeno predvsem razvedrilu, tako je po vsem svetu. Razvedrilo je lahko smeh in jok.

KATEDRA: **— Veliko je starih, stereotipnih programov kvazi klasikov. Ali obstaja možnost, da individualec igralec predlaga inovacijo? Veliko je nove literature, novega pogleda na svet, od katerega vsi bežimo, ne da bi ga realizirali.**

Z. Šugman: — Vse je odvisno od ljudi, ki vodijo teater. Če imaš dober umetniški štab, ki išče po svetu nove gledališke komade, potem je teater sodoben. Svojčas smo imeli dobrega umetniškega vodjo in dramaturga Lojzeta Filipiča, ki je ustvarjal sodobno gledališče, s tem da ni zanemarjal klasike. Imeli smo toliko abonmajev, da smo nekatere morali odpovedati. Po njegovi smrti se je ta tempo izgubil, prišli so novi. Eni so zahtevali, da se igra samo klasika, drugi pa so premalo vedeli o teatru. Zatem so se začeli izgovarjati na denar, da primanjkuje deviz.

Ko so te bile, je bil izgovor, **DA SE V SVETU NIČ NE DOGAJA.** Vse je odvisno od ljudi, ki sledijo toku časa.

KATEDRA: **— Vendar vsa gledališka ekipa tvori teater!**

Z. Šugman: — Že, toda ekipa se tako daleč ne spušča.

KATEDRA: **— Zakaj ne?**

Z. Šugman — Nimajo časa. Mi smo igralci, zraven vsega se moramo še izobraževati, učiti vloge in razmišljati predvsem o igri. Nekdo je za to odgovoren. Igralec odloča o repertoarju, ki ga mora samoupravno potrditi. Da pa bi igralec izbral in predložil svojo zamisel, te moči nima.

KATEDRA: **— Kakšni ste za odrom?**

Z. Šugman: — Pust. Z različnim humorjem, ki ga igramo, si dvigujemo moralo.

Edmund TÜRK

NA POTI K SODELOVANJU

(Glasbena mladina v nas in mi v Glasbeni mladini)

V mednarodnem letu glasbe 1985 smo se odločili, da izvedemo dopisno sodelovanje z revijo GM (beri: Glasbena mladina).

Ker je sedež te revije v Ljubljani, sedež naše Katedre pa v Mariboru in ker je relacija teoretično majhna, praktično pa velika, morda to sodelovanje sploh ni zanemarljivo. Ljubljana je zaradi svoje centralizacije dosegla med drugim tudi to, da jo obkroža drugačen krog informacij in zato tudi v njej živi in zaživi drugačna glasbeno-problemska osnova. Maribor ima svoje glasbeno življenje nekoliko drugače zastavljeno, v njem se zgodijo drugačni premiki in polemike, ki bi pa zanimali tudi tiste ljudi, ki se ukvarjajo z glasbo širom po Sloveniji kot njihov glasbeni časopis pa deluje ravno Glasbena mladina.

Ne trdimo da je revija GM okno v svet, je pa vsekakor glasbeno okno. Zasnova Katedre je pa verjetno tudi takšna, da se v njej znajdejo aktualni glasbeni članki in razmišljanja in je možen njihov ponatis ravno v reviji GM, reviji z izrazito glasbeno problematiko.

Člarki ne bodo zgolj »profesionalnega« značaja, saj to ni njihov namen, bodo le dodatne informacije iz svetovnih glasbenih konfliktov, poročila iz težje dosegljivih koncertov, prevodi, pogovori, razmišljanja, načrtovanja, . . .

Upamo, da je tudi revija GM nekako tako zastavila naš prihod v njihov krog bralcev.

Uredništvo KATEDRE

IZŠLI SO NOVI ČEVLJI!

ČE ŽELIŠ TUDI TI OBJAVITI LITERATURO, PIŠI NA NASLOV MZKO, ZA ČEVLJE, PARTIZANSKA 5, MARIBOR

Kot dokončni pečat z orwellovsko slutnjo prepojenemu letu je v Mariboru izšla že tretja številka Čevljev. V njej objavlja doslej največ avtorjev, kar dokazuje, da je takšna literarna revija potrebna.

Na začetku je prostor odmerjen osnovnošolskim piscem, od katerih so se še posebno odrezali nekateri najmlajši med njimi pa prav gotovo Sebastijan Matul s pesmijo »Na Meljskem hribu«, ki krasi Naslovnico. V oceni teh osnovnošolskih glasil lahko preberemo: »Naj živi osvobojena domišljija! Naj nežna otroška pisava zaveje iz slovenskega jezika!« Presunljivo.

Med starimi mački (in mačkami) najdemo Dušana Brešarja iz Šoštanja, Darjo Kniplič iz Radelj ob Dravi, Franca Rajnara iz Murske Sobote, Dragana Potočnika iz Maribora, Renata Šramla iz Portoroža, Marjana Ješeta iz Maribora, Mariborčanko Polono Pivec in njeno prijateljico Geraldine Hrelja, nič manjšo prijateljico Majo Sterle, tudi iz Maribora, od koder sta nenazadnje tudi Darja Hren in Borut Gombač ter Andreja Adama iz Bileče. Vsi ti, razen Maje Sterletove, se predstavljajo s pesmimi, zraven Maje pa objavljata svojo prozo še Franjo Frančič iz Pirana in Matjaž Iršič iz Maribora. Tretjo številko Čevljev zaključi ocena pesniške zbirke »Zora« Borisa Kumra-Boža, ki jo je spisal Marko Klasinc.

Vidi se, da Čevlji počasi dvigajo umetniško raven in navezujejo stike tudi s pisci izven Maribora. Edino, kar jim že zdaj lahko, na začetku poti zamerimo, je slaba tehnična izvedba. Tudi na ciklostilu se črke lahko razločno vidijo. Pa srečno, Čevlji!

M. K.

OBMOČNO SREČANJE LITERATOV ZAČETNIKOV MARIBOR 1984 !

TRADICIONALNO PESNIŠKA SV. SLOVENIJA OSTAJA PESNIŠKA!

V zadnjih jesenskih vzdihljajih je v prostore Kluba prosvetnih delavcev prišlo 44 ljudi, ki so se bolj ali manj odločili, da bodo zakorakali po mučeniški poti literature.

„44 je kar lepa številka," je rekla Dragica Breskvar, strokovna sodelavka pri ZKOS-ovem odboru za literarno dejavnost in odgovorna urednica Mentorja, čemur je pritrdil tudi Peter Kuhar, predsednik istega odbora.

„Seveda, ko pa imamo Čevlje!" je bleknil nek pametnjakovič.

Člani recitacijske skupine s Pedagoške akademije so odrecitirali in oddeklamirali izbor literature, večinoma pesmi, udeležencev srečanja.

„Zakaj anonimno?" so se pritoževali svojega imena se nesramujoči se literati. No, ampak Polona in prijatelji so dobro zapeli, to pa!

Žirija v sestavi Majda Potrata, slavistka, Marjan Pungartnik, pesnik in organizator književnega življenja v Mariboru ter France Forstnerič, pesnik in pisatelj, je pri izbiri literatov, ki se bodo udeležili republiškega srečanja literatov začetnikov februarja v Gradišču v Slovenskih goricah, naletela na enajst takih, ki bi se z njihovim blagoslovom mirne duše šli kosat s sebi enakimi iz vse Slovenije.

„Ampak več kot trije ne morejo," je spet rekla Dragica Breskvar. „Madonca, ampak saj nismo prišli tekmovat!" je vzkliknil neki dečko in pri tem je tudi ostalo.

Ker se France Forstnerič ni mogel udeležiti samega srečanja, sta Majda Potratova in Marjan Pungartnik sama govorila o poslani literaturi. Na splošno, ker je avtorjev mnogo. Zato smo sklenili, da bo v prihodnji številki Čevljev, tisti, ki izide v čast slovenske kulturne fešte, javno predstavljena literatura vseh, podkrepljena s kratkimi ocenami.

Pogovarjali smo se tudi o možnostih objavljanja literature, ki da so. V Mariboru Čevlji, Obrazi, na republiški ravni pa Mlada pota, Mentor, Problemi. . .

Večina sodelujočih je prišla iz Maribora, kar kaže, da že po tradiciji v štajerski prestolnici aktivno živi kar nekaj introvertiranih, zraven tega pa še literarno nadarjenih prebivalcev.

„To ni tako slabo," mi je pomežiknil Borut Gombač, ko se je kasneje na večerji mastil s kurjo bedrco. Se strinjam. In strinjali so se tudi vsi tisti, ki so po formalnem zaključku srečanja posedli za mizo z vinom in se spričkali o poeziji.

Srečanje je vzorno pripravila Mestna zveza kulturnih organizacij Slovenije.

Marko KLASINC

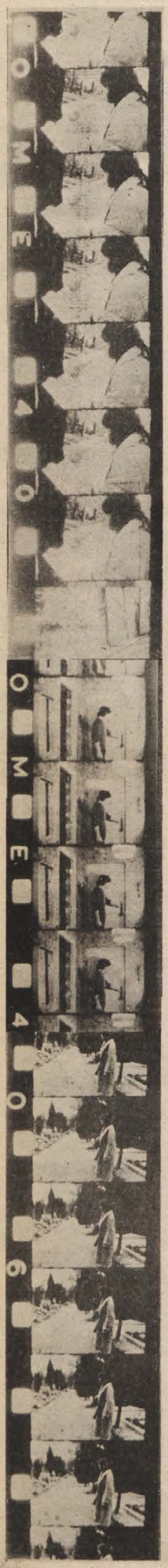

OTO RIMELE

Katedra: Vprašanje: »Kako si kot kitarist zadovoljen z novo ploščo in s svojim deležem na njej?«

Oto: »Mislim, da je ta plošča kompletna; pač plod vsega dosedanjega dela in pridobljenih izkušenj: prve, druge, tretje in četrte plošče. Na vsaki plošči si ugotovil, da je nekaj narobe: skladbe, aranžmaji ali produkcija, pozneje smo ugotovili, da bi lahko bila neka fraza dosti bolj izpostavljena, . . . S to ploščo pa nismo hiteli. Odločili smo se, da bo popolnejša, jaz sem se trudil, da bi bila tudi glasbeno in aranžersko boljša. Na prejšnji plošči (Ne mi dihat za ovratnik) imam en svoj komad (Alujeja), na katerem tudi pojem in s katerim smo hoteli pokazati, da smo mi lahko tudi ansambel brez omejitev in da lahko naredimo tudi tako pesem, popolnoma drugačno, ki se ji vidi, da ni čisto »Lačni Franz«.

Vprašanje: »Meni pa ta pesem na plošči ni všeč, zdi se mi, da preveč »štrli ven«. Slišal sem boljšo verzijo, ki si jo posnel privatno. Zdi se mi, da te je Lačni Franz omejil, moral si se kljub vsemu prilagoditi.«

Oto: »Noben v bendu ne more delati sam, brez benda, kot da bi ga le najemal. Kljub temu da je pesem mogoče slabša, pa se moraš prilagoditi bendu, moraš upoštevati vse člane in to je pravzaprav edina omejitev, ki se je pokazala prav v tej pesmi. Verjetno ni uspela prav zato, ker tega nisem upošteval.

Želel sem si le pesem in ni bilo bistveno, kdo jo zaigra, kako jo zaigra. Tako dolgo sem vztrajal zato, da smo jo naredili. Če je ni hotel zapeti Zoran, sem jo pa jaz. Potem je še TV producent, ki te tudi mora razumeti. Od nastanka pesmi je preteklo dosti časa, tako da je zvodenela. Pesmi na novi plošči pa so narejene prav za bend in so vsem zlezle pod kožo, saj drugače ne bi vsak mogel dati takšnega deleža, kot ga je dal.

Vprašanje: Torej si popolnoma zadovoljen z odnosom skupine do tvojih skladb in z odnosi v skupini, z razmerjem sil. Se ne počutiš mogoče malo v ozadju?

Oto: Veš, sem se privadil. Na neki način mi je tudi všeč tako. Povsod ne moreš biti. Imam želje, ki se razlikujejo od dela v bendu, ampak poskušam, kolikor se le da, biti in delati v bendu. Ni nujno, da bi bilo v redu, če bi izostril te svoje želje, da bi nastalo ravno tisto, kar sem hotel, saj ne poznam ljudi, da bi vedel, ta je zame, ta ni. Že ljudi, ki imajo samo osnovne stvari (instrument in ojačevalec), je težko dobiti. Dosti je tudi človeških preprek. Vseeno smo si v bendu zelo blizu, kljub drugačnosti smo navajeni drug na drugega. Sam sem malo mlajši in sem tista »druga« generacija. In tudi nekoliko drugače gledam na glasbo. Vedno sem bil bolj dovzeten za modernejše vplive in za drugačne stvari.

Vprašanje: Kaj bi delal, če bi Franzi razpadli? Bi naredil kaj samostojnega?

Oto: Tisto samo moje igram, ko sem razpoložen, in če bi kdaj delal kaj samostojnega, bi tudi sam zaigral in posnel in tudi jasno mi je, da ne bi bilo pomoči. Benda ne bi ustanavljal zaradi preprek, skozi katere si ne želim še enkrat. Če bi pa bil sam, bi si kupil kakšen magnetofon in se posnel, brez obveznosti do študija (akustična kitara). Želim si biti na odru in biti vsaj malo zvezdnik, vendar pa kmalu ugotoviš, da ni samo to, da so tisti, ki so kaj naredili bili več kot le to. **Glasba je tista, ki ostaja.** Vse izkušnje, ki sem si jih do sedaj pridobil, bi rad kdaj uporabil za samostojni projekt. Ni nujno, da bi se to izdalo in predstavljalo neki zaključek. Ne mislim se več učiti hitrejšega igranja ali kaj podobnega, ampak bi rad vse izkristaliziral. Niti ni da bi bilo novo, ampak spontano (npr. če bi hotel igrati Yesterday, bi zaigral Yesterday če bi znal). V skupini se vloge vedno razporejajo. Vedno je nekdo zadolžen za ritem, bas in bobne (z Mirkom skrbiva za harmonije). Če pa si sam, lahko vse točno predvidiš. Poskušal sem neke stvari razumeti čisto racionalno; kaj je pomembno za dober komad, kako je sestavljen, kaj mu daje svežino, . . .

Vprašanje: Običajno se glasbeniki, zelo opečejo s samostojnimi projekti in se pokaže, da je bolje, če so omejeni s skupino.

Oto: Vem, kje so napake. Če bi hotel ustanoviti bend, bi se gotovo opekel, saj bi me verjetno fizično preveč izčrpalo, da sploh ne bi prišlo do umetnosti.

Vprašanje: Kakšne poglede imaš na glasbo, kaj igraš?

Oto: V zadnjem času poslušam zelo malo glasbe. Najtežje je če si sam, ne smeš biti kopija, vendar je mimo čas, da bi se učil.

Vprašanje: Ampak svojo pot, po kateri delaš, imaš?

Oto: Ne vem, kako bi ti razložil, kako razmišljam. Imam malo časa za razmišljanje. Na tej plošči sem bil v dobri formi, tudi ostali. Sedaj sem v šoli (likovna akademija) in nimamo vaj, zato smo se potrudili za ploščo še posebej. Trudim se, da bi glasba bolj konkurirala besedilom, saj smo imeli po glasbeni plati še zelo dosti narediti.

Vprašanje: Kako si zadovoljen s prejšnjimi ploščami?

Oto: Že dolgo jih nisem poslušal. Nastalo je kot odsev nekega trenutka, ampak ne vem, v katerem trenutku smo bili. Vem, da smo imeli želje, toda le malokrat se je zgodilo pričakovano in te plošče niso bile, kar bi lahko bile. Delno nam je uspelo na zadnji plošči.

Vprašanje: Kaj pa likovna akademija?

Človek gre pri učenju po nekih stezah, nato pa lahko na koncu postaneš dober obrtnik ali umetnik. V naši glasbi ni bilo zahteve po obrtniku (ne rečem, da je bila po umetniku), ampak jaz sem se kitaro naučil igrati drugače, ne komercialno, ker od glasbe ne bi mogel nikoli živeti (delati v nekem komercialnem ansamblu). Pač potrebujem poklic in zato hodim v šolo, da bom znal risati po enakih standardih, kot se začne učiti kitara, ne glede na to ali ti uspe narediti kaj samostojnega. Svoje delo pač obvladaš kot npr. inženir, da narediš, kar ti naročijo. Tega ne znam s kitaro, saj te »komerciala« vzame celega in te zelo izčrpa, še posebej, če je proti tvoji volji. Zato da bom lahko ostal na svoji poti, je nujno, da imam neko izobrazbo in neko službo, v kateri bom zadovoljen.

Vprašanje: Kaj meniš o mariborski sceni danes?

Oto: Slabo jo poznam, vendar bend ni seštevek glasbenikov, to je organska celota, ki je nekaj posebnega in se mora s časom tudi razvijati po razvojnih zakonitostih kot človek. Nekdo npr. obstane pri sedmem letu starosti in se mentalno ne razvija dalje kljub starejšemu videzu. Bend se z razvojem plemeniti in tako nastane tista družba ljudi, ki ga tvorijo (kot dobro vino).

Vprašanje: Si zadovoljen z živim albumom? Ovitek je neokusen in ni nekaj novega; že Bijelo dugme je imelo ovitek z ženskami.

Oto: Z albumom sem zadovoljen, ovitek pa je res zgodba zase. Ni niti kot šala, ni to, ni ono.

Vprašanje: Načrti ansambla, turneja?

Oto: Mi v bistvu neprenehoma koncertiramo. Sedaj je plošča zunaj, ljudje jo bodo spoznali, zato bo tudi večje povpraševanje po nas in stvar teče.

POGOVOR VODIL
PETER TOMAŽ DOBRILA

QUO VADIS, MUSICA

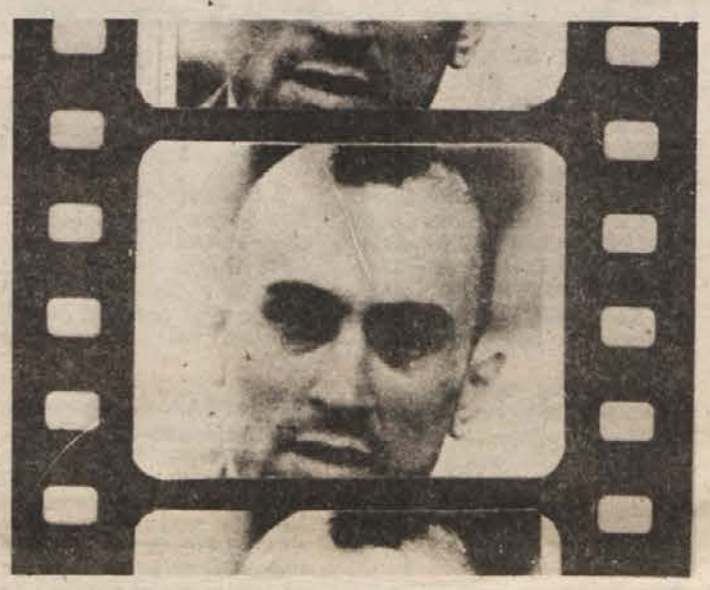

MITJA REICHENBERG

Mitja Reichenberg se je rodil 25. 9. 1961 v Mariboru. Obiskoval je Srednjo glasbeno šolo, diplomiral pa je julija 1984 na ljubljanski AG na oddelku za kompozicijo pri prof. Danielu Škerlu. Zaposlen je na SGŠ Maribor, kjer predava kontrapunkt, harmonijo in oblikoslovje. Doslej je objavljal v sklopu z drugimi slovenskimi skladatelji.

Kaj te vodi pri pisanju?

»Glasba je nekaj, kar mora biti v tebi, ne glede na okolje in tvoje osebno počutje, torej nekaj, kar nastaja spontano. Govorim o glasbi kot ideji in ne kot o sredstvu. Pomembno je, kaj hočeš povedati, ni pomembno s kakšnimi sredstvi govoriš. Oblika je s tem seveda takoj sekundarna. Vse, kar od drugih zahtevam, je, da so me pripravljeni razumeti. Kdor razume mene, razume mojo glasbo.«

Kakšno glasbo pišeš?

»Težko je govoriti o svoji glasbi. Lažje jo je pisati. Pri meni pač predstavlja glasba samo prehod iz besednega pripovedovanja v zvočno-tonsko. To pa ne pomeni, da pišem programsko glasbo. Označili bi jo lahko kot pripovedno-izpovedno.«

Tvoja glasbena sredstva . . .

». . . z njimi v poslušalcu vzbujam podobne občutke, kot sem jih imel sam, ko je glasba nastajala. Posegam po znanih prijemih, ne izogibam pa se modernim izrazom. Končno pa — ali je človek lahko danes drugače zaljubljen kot pred 200 leti?«

Kaj je zate moderno sredstvo?

»Raje bi govoril o sodobnih sredstvih, ker moderno — kaj je danes moderno? Začne se gotovo spet pri sodobni ideji, ki potegne za seboj nujno tudi sodobno sredstvo. **To sredstvo je lahko tudi banalno ali otročje enostavno: šum, pok, včasih en sam ton, drugače oblikovan, drugače zastavljen.** Ne bojim se sodobnosti, čeprav mi mnogi očitajo, da sem pesnik v glasbi. **Ampak rajši sem pesnik kot pa novinar v glasbi.** Če kdo misli, da piše bolje kot jaz, naj mi tega nikar ne pripoveduje, naj mi to dokazuje s komponiranjem.«

Tvoja glasba je torej sodobna?

»Je, vsekakor. Že zato, ker je sedaj napisana. Ha, ha . . .«

Pa tehnika?

»Tehniko prilagajam vsebini skladb. Tehnike so pri meni različne, tako kot vsebine skladb. **Vedno dam prednost glasbenemu sporočilu, tehnika mi je le sredstvo izraza. Marsikdo pa išče v izrazu vsebino.** Moja glasba je za nekatere le utrinek, za druge zgodba, pravljica, če hočeš, za nekatere pa majhno spoznanje.

Spomladi 1984 so v Mariboru izvedli mojo **»Passacaglio in fugo«** za godalni orkester. Naslov res ne pove veliko — le dve stari glasbeno-tehnični obliki. Zato sem pa vložil več truda v sam zvok. Nihče ni vedel, o čem sem v skladbi premišljeval. Vsi, tako izvajalci kot poslušalci, pa so jo sprejeli, saj so jo občutili. Priznati moram, da je bila tudi dobra izvedba. Izvajal jo je godalni orkester SGŠ Maribor pod taktirko prof. Ivana Pala. Tudi v tem šolskem letu z njimi sodelujem . . .«

Pišeš za odrasle in za otroke . . .

»Obdelujem fantazijo in pri otrocih ima to velik odmev, saj je njihova fantazija neprestano budna in pripravljena sodelovati. Seveda pa pišem tudi za odrasle. Tudi oni najdejo v mojih skladbah marsikaj, sicer ne bi posegali po njih. Takšne skladbe so recimo klavirske skladbe z mitološko vsebino: **Evropa, Pigmalion, Adonis . . .** Te skladbe so na videz brez vsebine, vendar pa nosi celotno vsebino že naslov **Evropo,** kot vemo, je ugrabil Zeus, spremenjen v belega bika, **Pigmalion** je bil kipar, ki se je zaljubil v svoj kip ženske, ki je zaradi njegove velike in resnične ljubezni tudi oživel, **Adonis** je bil najlepši mladenič med bogovi . . . Podobno je tudi s skladbami za klavir in violino, ki so izšle pri DZS Slovenski skladatelji mladim violinistom: **»Radovedni pajac«** in **»Zaspani pajac«,** pa v skladbi **»Vino in voda«** za dve violini in klavir. Vsebina je nepotrebna. Naslov pove dovolj.«

Pravzaprav je zanimivo, da pišeš za otroke . . .

»Otroci so sposobni marsičesa, česar mi večkrat nismo: čistih občutkov, neprikritosti, iskrenosti.

Odrasli pa se ujamemo v meje razumnosti. Bojimo si priznati lastnosti, ki so enake otroškim. Bojimo se, da bi bili otročji. Za otroke pišem zato, ker jim lahko veliko povem. Pravzaprav so vse moje skladbe majhne pravljice, če jih posluša otrok, in resnica, če jih opazuje odrasli. To dvojnost jim daje naslanjanje na tista občutja, ki so tako enim kot drugim enaka.«

Za to moraš imeti fantazijo, ali ne?

»Fantazija mora biti orožje vsakega človeka, v življenju se velikokrat zatekamo k njej. V bistvu je nekakšen azil pred vsakdanjimi problemi. Svojo fantazijo uporabljam kot neskončno skledo, iz katere jemljem besede, zvok in vsebino svojih skladb. **Fantazija je moj zaveznik.«**

Je res najtežje pisati za otroke?

»Za otroke je težko pisati, ker jih je težko razumeti. Tistemu, ki jih razume, pa ni težko zanje kaj napisati. In pri tem ni važno, koliko si star sam.«

Tvoje skladbe imajo nenavadne naslove . . .

»Moji naslovi govore o tem, kako naj človek k skladbi pristopi. **Gre za trenutek pred glasbo.** Naslov naj sproži fantazijo, ki jo glasba potem obdeluje. V bistvu je predigra k skladbi. Sploh pa sem za združevanje vseh vrst umetnosti. Če izvajalec vse to dojame, sprejme, nekako vsrka vase, bodo skladbo razumeli tudi poslušalci. Poglej, na primer **»Pravljica o deklici in morju«** za godalni orkester in klavir **ima vsebino, vendar ni njena ujetnica.** Vsebina — pravljica je le zato, da pričara vzdušje. Ali pa klavirska zbirka **»V starem gradu«.** Že naslov te postavi v svet, v katerem potem zaživijo skladbe same: Grajska vila, Škrat, Začarani vrt . . . Moje skladbe so zmeraj pripovedno-izpovedne. Morda bi tukaj omenil še zanimivo **»Tedensko suito«** za flavto in klavir. »Tedensko« zato, ker je 7-stavčna, vsaka skladba pa ima naslov dneva v tednu. In 5-stavčno »klasično« **simfonijo »ANTANOS«** za simfonični orkester, ki je pravzaprav velika slika nekega malega leta 1983. Ali mala slika velikega leta?«

Si romantičen v svojem izrazu?

»Poglej — obdobje romantike je sicer res že zdavnaj mimo, ampak, ali ni vsak človek nekje v sebi romantičen, Poglejmo recimo jazz, blues, rock . . . Tudi tu najdeš »romantiko«. Seveda sodobno. Človek pač nosi v sebi vse občutke in čustva, le da nekaterim daje prednost, jih pokaže v svetu, druge pa zapira vase.«

Kako je s temi občutki v tvoji glasbi?

»Večkrat postavim kakšen emocionalni problem iz ozadja v ospredje, recimo **v baletu »Tri pesmi«** za plesalca, plesalko in simfonični orkester. Naslov ima po treh mojih pesmih, vsaka od njih predstavi po eno zgodbo iz življenja in človeških odnosov: **»O senci«** — nihče ne more pobegniti svoji senci, razen če stopi v noč; **»V zanki«** — beg pred realnostjo in hkrati vezanost na njo; **»Na robu«** — srečanje ženske in moškega ter zgodba o njunem pogledu. To so zgodbe za odrasle, vendar so občutja pri odraslih in pri otrocih mnogokrat zelo podobna. Otrok je žalosten zaradi svojega nagačenega medvedka, ti boš žalosten zaradi svojega fanta. V čem je razlika? Ni je. Oba bosta žalostna, to vama bo skupno v tistem trenutku. In to je pomembno spoznati.«

Pa zborovske skladbe?

»Pišem za vse oblike zborov: mešane, moške, otroške, mladinske . . . Sem (kolikor je mogoče) reden skladatelj v »Grlici«.

Moje skladbe je včasih težje razumeti kot izvajati. **Seveda pa pomeni razumeti tudi pravilno izvajati,** oboje je neločljivo povezano. Pevec mora v moji skladbi sodelovati tudi emocionalno. Mnogo mi pomeni pristop do same glasbe, do same umetnosti, če hočeš.«

Odmev na tvojo glasbo . . .

»Do zdaj dober. Pripovedujem na enostaven način, zato so nekateri prikrajšani za razglabljanja. Sicer pa — vsak človek ima svojo umetnost, jaz imam pač takšno . . .«

Tvoji nameni za prihodnost?

»Isti. Vse dokler bom imel dovolj fantazije. Če mi jo bo pa kdo ukradel, bom nehal. Ampak — najprej jo mora najti!«

Kaj pa tisti, ki se s teboj in tvojim delom ne strinjajo povsem?

»Verjetno živijo tudi takšni ljudje. Največkrat sem zanje, vsaj sam tako mislim, premalo »sodoben«, ali pa preveč »poetičen«, ali pa bog si ga vedi kaj še. Ti ljudje verjetno niso pripravljeni niti poslušati mojih besed in tako niso pripravljeni sprejeti moje glasbe, ki je skoraj takšna kot sem jaz. Če sem iskren — ti ljudje me sploh ne zanimajo.«

In kakšno glasbo poslušaš ti?

»Poslušam vse, kar mi je na tak ali drugačen način dosegljivo — radio, plošče, koncerte, posnetke . . . Včasih poslušam tudi posnetke kakšne svoje skladbe. Pa ne zato, da bi v njih do neskončnosti užival, ampak zato, ker se mi morda lahko ob tem porodi kakšna nova ideja. Saj veš, človek ne more nikoli povedati vsega naenkrat. Vse potrebuje svoj čas. Tudi moja glasba. Večkrat jo dolgo nosim v sebi, jo obdelujem, pilim — bolj idejo, kot glabo samo — ko imam čas, pa jo spravim na papir, kjer zaživi.«

In če ne?

»Res je. Včasih hitro vzklije, včasih se pa obotavlja. Če pa šepa ali ima predolg nos in premajhno glavo, jo pa za nekaj časa odložim. Saj veš, nekatere stvari mora človek prespati. Sam ob sebi, sam s seboj. Včasih je prav to težko — to — odtegniti se od družbe in nekaj časa živeti samo za nekaj kapljic idej. Včasih je prav to odločilno.«

Ali ni človek tako vedno nekako sam?

»Nekako. Na videz. Vendar ima lahko prav takrat v sebi prava maratonska razmišljanja in pogovore. Seveda pa je na zunaj zmeden . . .«

Ukarjaš se tudi s poezijo . . .

»Res pišem poezijo, bolj natančno-liriko. Saj je tudi v besedah skrita glasba. Prava beseda — kot pravi zvok. Ni razlike, le da besedo razume več ljudi — vsaj mislijo tako. Podobno kot z mojo glasbo je tudi z mojo poezijo — za nekatere je le utrinek, za druge pa majhno ali veliko spoznanje . . .«

Te službe ne ovira pri delu?

»Nikakor. Delam v dovolj pisanem kolektivu, pa tudi z dijaki se razumem. Problemi so pa tako in tako povsod. Tudi z menoj . . .«

Pogovor je pripravila in vodila
Helena JANEŽIČ
(članek je povzet iz revije GM)

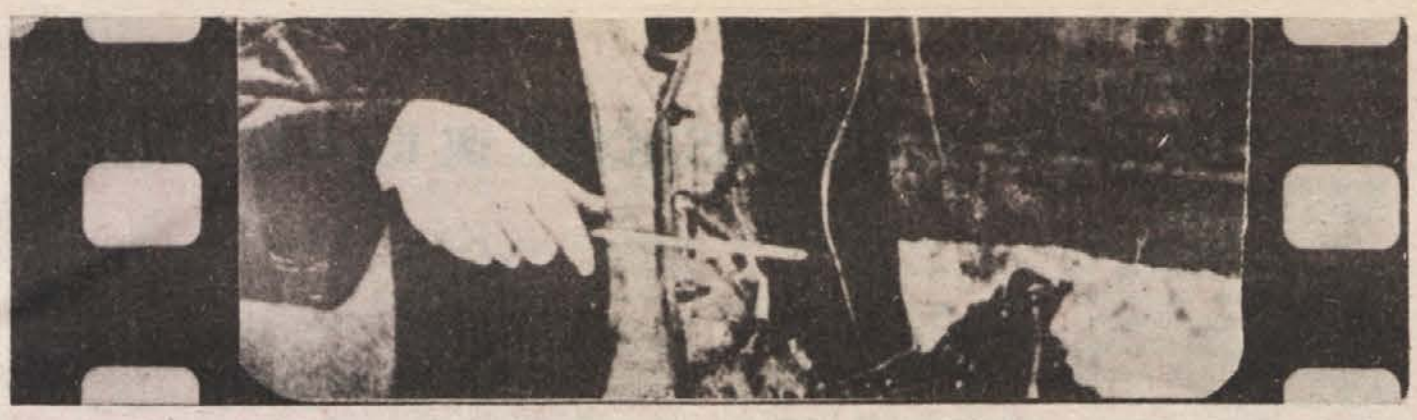

ZAKAJ RAZVAŽANJE A LA' CERTUS

S tovarišem Rudijem Kukovičičem, vodjem Prometne komerciale pri Certusu, sva se le našla, čeprav šele zadnji dan pred zaključkom redakcije. Poskušal mi je razložiti (opravičiti?) nekatere neprijetnosti, s katerimi se srečujemo vsak dan in sem jih opisala v prejšnji številki Katedre. Vnaprej vas opozarjam, da čakanja na avtobuse in vožnje z njimi ne bodo nič prijetnejše, da se boste še naprej »zastonj« vozili samo enkrat dnevno, se jezili na to in ono — na nekatera vprašanja o tem, zakaj tako, boste v intervjuju dobili odgovor, na nekatera pa tudi ne.

KATEDRA: — Študentje in dijaki imajo z mesečnimi vozovnicami (primestni promet) pravico do ene vožnje dnevno — gre za sistem črtanih voženj, čeprav imajo vse višje in visoke šole deljena predavanja. Zakaj?

KUKOVIČIČ: — Pred temi vozovnicami smo imeli mesečne avista vozovnice z neomejenim številom voženj, seveda na določeni relaciji. Ugotovili pa smo, da dijaki in študentje **to možnost preveč izkoriščajo,** saj so potovali v Maribor in nazaj tudi dva do trikrat dnevno. Zaradi tega je prihajalo do velike gneče, predvsem v času konic, zelo obremenjeni pa so bili tudi zadnji večerni avtobusi, ki so že tako zasedeni z delavci — v TOZD Medkrajevni promet je zato prišlo do zahteve po spremembi. Pogledali smo, kako imajo to vprašanje rešeno drugi slovenski prevozniki; zgledovali smo se pri Izletniku, ki ima mesečne vozovnice s črtanjem voženj, čeprav smo se zavedali, da bo prihajalo do nevšečnosti.

KATEDRA: — Pred več leti ste že imeli vozovnice s črtanjem voženj, pa ste jih ukinili.

KUKOVIČIČ: — To smo storili, ker smo skušali zmanjšati stroške in smo ukinjali sprevodnike. Voznino so pobirali vozniki avtobusov in smo jih želeli razbremeniti nepotrebnega dela, zato smo poenostavili mesečne vozovnice. Sistem avista vozovnic ni slab, vemo tudi, da se dijaki in študentje ne vozijo vsak dan in s tem se kompenzira večkratno koriščenje vozovnic v drugih dneh. **Vendar je pri nas vladala takšna klima,** da smo jih morali spremeniti.

KATEDRA: — Ste že razmišljali o tem, da bi ločili dijaške in študentske mesečne vozovnice, saj pouk v srednjih šolah ni deljen?

KUKOVIČIČ: — Mogoče bi bilo o tem potrebno razmišljati, vendar v Sloveniji ne poznamo različnih sistemov vozovnic za dijake in študente. Pogoji potem za študente in dijake ne bi bili enaki, tu pa je še vprašanje cen.

Opozarjamo pa na to, da so potrebe dijakov in študentov v vsej Sloveniji enake in bi bilo prav, da bi vpeljali enoten sistem vozovnic.

KATEDRA: — Kako pa je z avtobusnimi postajališči? V Mariboru avtobusi ustavljajo drug za drugim, izven Maribora pa je večina postajališč nezaščitenih pred vremenom, čakajoči pa se tudi nimajo kam usesti.

KUKOVIČIČ: — V času konic dosti avtobusov odpelje ob isti uri in ker pri Slaviji stojijo tako mestni kot primestni avtobusi, prihaja do težav in avtobusi nimajo dovolj prostora, tako da pač ustavljajo drug za drugim. Najboljše bi bilo, da bi pri Slaviji stali samo mestni avtobusi, vendar bi bili s tem oškodovani potniki — v njihovem interesu je, da je v Mariboru čim več postajališč.

KATEDRA: — Zakaj vozniki ne odpirajo vrat šele takrat, ko pripeljejo na za to določeno mesto?

KUKOVICIC: — V tem primeru bi trpel vozni red, ki se ga je v konicah že tako težko držati. Prihajalo bi do zamud, še zlasti v zimskem času in potniki bi se še bolj jezili.

Kar se tiče postajališč izven Maribora, pa je **ureditev postajnih hišic domena krajevnih skupnosti.** Certus za to ni pristojen in v vozno ceno nima vkalkuliranega tega stroška. Prevozniki vsekakor pritiskamo na to, da bi te stroške vključili v našo ceno in bi ta postajališča potem lahko uredili.

KATEDRA: — Večkrat prihaja do zamud ali izpada avtobusov, ne da bi bili potniki o tem obveščeni.

KUKOVIČIČ: — Na postajališčih, kjer so zaposleni naši delavci, so ti dolžni objaviti zamudo ali izpad avtobusa in tudi svetovati potnikom, kaj naj v takšnem primeru naredijo. Če osebje tega ne stori, gre **za nedisciplino.**

KATEDRA: — Kako pa je z informatorji, ki niso samo neprijazni, ampak večkrat tudi neinformirani.

KUKOVIČIČ: — Na ta račun dobivamo veliko pripomb. Večkrat se zgodi, da delavec, ki je za to zadolžen, ne dvigne slušalke sam, ampak kdo od voznega osebja, ki voznega reda ne pozna tako dobro. Imamo tudi kadrovske težave, saj so na teh mestih zaposlene predvsem **ženske in so pogosto v bolniški.** V tem primeru jih nadomeščajo delavci, ki s temi stvarmi niso dovolj seznanjeni. Vsekakor pa se zavedamo, da nas ljudje sodijo predvsem po informatorjih in voznem osebju in se trudimo, da bi bili potniki z njimi zadovoljni.

KATEDRA: — Kako je pravzaprav z Medkrajevnim prometom Slovenije in zakaj na teh avtobusih ne veljajo Certusove mesečne vozovnice? Dogaja se tudi, da vozno osebje na teh avtobusih imetnike Certusovih vozovnic brez obrazložitve mečejo z avtobusa, čeprav gre za Certusov avtobus.

KUKOVIČIČ: — Pomladi 1984 je prišlo med slovenskimi prevozniki do sporazuma o doseganju skupnega prihodka na nekaterih medkrajevnih linijah in ti avtobusi so označeni s tablo »Medkrajevni promet Slovenije«. Pri enkratnih potovanjih ne prihaja do problemov, pač pa so se ti pojavili pri mesečnih vozovnicah. Uporabniki so se morali pri nabavi mesečne vozovnice odločiti, ali se bodo vozili s Certusovimi avtobusi ali pa z avtobusi Medkrajevnega prometa Slovenije. V drugem primeru se lahko vozijo samo z avtobusi, ki so označeni s to tablico, vozovnice pa tudi plačajo po medkrajevni in ne po primestni tarifi.

Če hoče potnik potovati z mesečno vozovnico, ki ne velja za določen avtobus, ga mora voznik ali sprevodnik na to opozoriti. **Če pa se to ugotovi, ko je avtobus že odpeljal s postaje, naj potnika opozorijo in ga kljub vsemu odpeljejo do namembne postaje.** Takšna so navodila, ki jih ima vozno osebje.

KATEDRA: — Zakaj na Certusovih mesečnih vozovnicah ne piše, da niso veljavne na avtobusih Medkrajevnega prometa Slovenije?

KUKOVIČIČ: — Obrazci za vozovnice so bili že natisnjeni in jih nismo spreminjali, saj bi morali vse karte zamenjati. Bomo pa to popravili na novih obrazcih in na vozovnicah za naslednje šolsko leto bo to napisano.

Kot kaže, odgovorni pri Certusu mislijo, da so stvari urejene na najboljši možni način, mi pa bomo še naprej prepričani, da bi se marsikaj dalo narediti boljše.

Mirjam Šega

ALTERNATIVNA UMETNOST IN AMATERSKI FILM

K: Uroš, začniva s tvojimi osebnimi podatki.

U: Vse skupaj se je začelo v Ljubljani med zidovi porodnišnice. Moji geni izvirajo tudi iz Trbovelj, pomembnega industrijskega in vse bolj tudi kulturnega središča.

K: Ko si shodil, absolviral vrtec, osnovno in srednjo šolo, si postal zrel mladenič. Kaj si v tem obdobju počel?

U: Vsaj delno sem šel v korak s časom. Ob kulturnem mentorstvu svojega očeta, sem oral brazde po njivi slovenske fotografske, novinarske, glasbene, gledališke in filmske umetnosti.

K: Je ta tvoja vsestranskost vplivala na to, da si se ustavil pri filmu?

U: Zelo, saj je filmska umetnost v pravem pomenu besede popolna združitev vseh vej umetnosti.

K: Za Eisensteina so govorili, da ni nikoli odrastel in da je živel med „igračami" filma. Kako pa ti?

U: Čeprav je film popolnoma in strogo zavestna, z matematično natančnostjo programirano delo, se vsaj v mojem primeru in pojmovanju v njem „sleče" vsak iskren režiser, razkrije svoje ideje, interese, probleme . . . A zmeraj z drugega stališča, kar pa že sodi na področje kreativnosti.

K: Povej mi kaj več o nagrajenem filmu DANAJI.

U: Scenarij sem napisal po pesmih in ob pomoči Edmunda Türka. Snemalna knjiga, režija, delo z amaterskimi igralci, izbor glasbe ter njena dramaturška uskladitev z dogajanjem in kamera pa so bili v mojih rokah. Zakaj nisem izbral šolanih igralcev? V takšnem konceptu, ki sem ga zastavil, sem potreboval iz duše interpretirano življenje, neobremenjeno s kakršnimikoli zakoni igre.

K: Si tudi član skupine W.O.R.M.S.. Povej kaj o njenem delu?

U: Skupina deluje na več področjih — likovnem, filmskem, literarnem in fotografskem. Predstavila se je že na manjših manifestacijah (Klub mladih, Avla). V načrtu ima večji performance, v katerega bi bile vključene vse njene dejavnosti.

K: Ali obstaja kakšna povezava med Laibach kunst in skupino W.O.R.M.S.?

U: Konkretne povezave ni. Ugaja mi glasbeno in kot organizem, ki se mu reče skupina. Živijo za svojo idejo, nobeden se kot individuum ne postavlja v ospredje in to je tudi moja osebna želja, kako bi naj živel in delal organizem skupine W.O.R.M.S.. Idejno ni nikakršne podobnosti. Nas ne zanima politična manipulacija kot javna manifestacija, ampak kaj zapušča v človekovi psihi in le ta kot celota.

K: V zadnjem svojem filmu „Kolektivni angel" si uporabil motive iz romana Slika Doriana Graya, O. Wildea. KDAJ bomo lahko videli ta film?

U: Ob vseh predvidenih in nepredvidenih zastojih pri zvočni obdelavi računam, da bi naj bila premiera v marcu 1985. Obstaja tudi možnost predstavitve širemu krogu gledalcev, saj se dogovarjam o presnetju „Danaje" in „Kolektivnega angela" na video sistem.

K: Kaj misliš o alternativnem amaterskem filmu na Slovenskem?

U: Žal te moram razočarati, ker te formulacije ne poznam. Če pa pod tem pojmuješ filmsko in video produkcijo ljubljanskega ŠKUC-a in drugih, ti moram povedati, da mi zelo ugaja. Le tako naprej.

K: Želim ti lahko še dalje uspešno delo na področju filma (ne samo super 8).

K: Kako naprej?

U: Odvisno od mojih trenutnih obsedenosti!!!

pogovor vodil
Gogo Šifrer

Stara, morda celo resnična zgodbica pravi, da se je nekega večera bister pračlovek domislil, da bi lahko začeli graditi hiše. Dolgo je premišljeval in brskal s palico po pesku, potem pa je odšel k modrim starcem, da jim pojasni svojo zamisel. Modri starci so smeje zmajevali z glavami: čemu nam bodo hiše, ko pa tako udobno živimo v votlini?

O'Neillov tekst je novejša verzija te zgodbice. Objavljen je bil avgusta 1974 v reviji Physics Today, vprašanje reševanja energetskih potreb z elektrarnami v orbiti je avtor podrobneje obdelal naslednje leto v reviji Science. Dokaj verjetno je to najpomembnejši tekst sedemdesetih let tega stoletja. Žal imajo ljudje topove očitno rajši kot maslo in ko je predsednik Reagan letošnjo pomlad izzval tehnično genialnost s projektom strateške zaščite pred jedrskim orožjem, t. i. Star Wars govor, se najbrž nihče od njegovih svetovalcev ni domislil, da bi že manjše vsote, kot bi šle za vesoljsko obrambo, lahko prinesle kolonije in blagostanje vseh, in zdi se, da je to najboljša obramba.

SAMO RESNIK

GERARD K— O' NEEL:

KOLONIZACIJA VESOLJA

Tu je več ključnih problemov, a zdi se, da ima vsak učinkovito rešitev: zmanjšanje cene prevoza od Zemlje do L5; minimizacija potrebne mase z Zemlje, naprava za cenen prevoz luninih materialov na L5.

S prvim problemom so se ukvarjali Robert Wilson (NASA), Fric Hannah in Serge Hazelrigg (Princeten). Njihovo mnenje je, da bodo v njih najboljše konvencionalne kemične rakete visokokvalitetni motorji, ki jih razvijajo za shuttla. Predvidevanja cene so varirala med 380 in 800 dolarji za kilogram (dolarji iz 1972). Tabela 4 predpostavlja 850 kg.

Za zmanjšanje mase z Zemlje mora biti večina enakih si strukturnih elementov (aluminij) in okenskih plošč (steklo) izdelana na L5 iz luninega materiala.

Pomemben prihranek je kisik iz oksidov lunine površine (89% mase vode, ostalih 11 % pride kot tekoči vodik z Zemlje. Od 500.000 ton mase modela 1 jih Luna lahko da 98 %. Najpotrebnejši elementi so aluminij, titan, silicij in kisik. Material lunine površine je z nekaj dodatki, predvsem nitrati uporaben za kmetovanje.

Da spravimo skupno ceno v praktične meje moramo razviti cenen način transporta surovin z Lune na mesto gradnje. Diskusija transportnih metod je bolj dokaz eksistence kot načrt zanje. Lahko da obstajajo boljše metode, a za dokaz zadostuje opis dveh metod, ki se zdita uporabni. Obe izrabljata veliki vrednosti luninega okolja: odličen vakuum in nizko ubežno hitrost, ki je manj kot četrtina Zemljine. Za prenos tovora na L5 z Lune je treba manj kot 5% energije za prenos z Zemlje.

Obe metodi privzemata elektriko s sončne energije preko parnih turbin in obe predpostavljata, da sistem deluje le med lunarnim dnevom, noč pa je za vzdrževalna dela, počitek posadke in morda predelavo materialov. Zaradi noči in okvar sem predpostavil, da bo sistem delal le en teden od štirih.

Prva metoda, RPL (Rotary Pellet Launcher) — vrtilni metalec, je simetrična, dvokrakemu propelerju podobna naprava, vrteča se s konstantno hitrostjo.

Za prenos 500.000 ton v šestih letih bi bilo potrebnih kakšnih 26 RPL s skupno močjo 32 mw.

Precizno krmiljenje izvaja linearno elektromagnetičen sistem odbojnih plošč po izmetu, ki zmanjša razpršitev in omogoči lahko zbiranje.

Alternativna metoda, TLA (transport linear accelerator), linearni pospeševalec, uporablja tehnologijo dinamične magnetske levitacije in linearni sinhroni motor. To je sistem majhnih, pasivnih vozičkov brez gibljivih delov a z supraprevodnimi tuljavami. Voziček pospeši 9 kg tovor do ubežne hitrosti, zaviranje tovor sprosti, voziček upočasni in se vrne po nov tovor. Ocena mase je 1500 ton, v šestih letih bi naj TLS izvrgel svojo tristokratno težo.

Tako RTL kot TLA kot energetsko učinkovita reakcijska motorja, uporabljajoča sončno energijo in asteroidne drobce kot reakcijsko maso. Lahko bi poganjala velike tovore, reda milijon ton in več, med asteroidnim pasom in L5.

Model 1 bo premajhen, da bi izvajal veliko delovnih procesov, lahko pa energijsko intenzivna dela, ki ne potrebujejo veliko delavcev in pripravijo veliko tonažo izdelkov. Primer je izdelava aluminija po Hallovem procesu; moč 40 mw lahko v dveh letih priskrbi 20.000 ton aluminija za zunanjo strukturo Modela 1. Drug primer je pridobivanje kisika z lunarnih oksidov za spajanje z vodikom z Zemlje. (S 50.000 tonami vode ima Model 1 lahko bujno vegetacijo, potoke in jezerca.) Majhne, lahke dele je bolje pripeljati z Zemlje.

Kasnejše kolonije, morda od modela 3 dalje, bodo uporabljale asteroidni material, ki je bogat z ogljikovodiki in kovinami. Lahko spekuliramo, da bo ekonomija kaj kmalu zahtevala, da bodo v pošiljkah „gor" z Zemlje le ljudje in delovno intenzivni, miniaturizirani izdelki, kot so računalniki. Cena „dol" bo nižja zaradi zaviranja v atmosferi. Stroški prevoza med kolonijami bodo zelo nizki. Načrtovano ceno Modela 1 kaže tabela 4. V primerjavo; projekt Apollo je stal okoli 33 milijard dolarjev (1972).

S tabele 4 lahko vidimo, da se bo gradnja prve naselbine hitro izplačala, že med gradnjo druge, zaradi manjših stroškov prevoza, ker bodo strukturni deli in orodje izdelani v naselbini. Prva kolonija se lahko plača v letu ali dveh in obdrži letno ceno gradnje druge — s 100.000—200.000 prebivalci — takšen, kot je bil prej zanjo. Stroški za naselbine 3 in 4 upadajo, ko se vesoljska industrija krepi in prevzame asteroidni pas preskrbo z materiali.

Lahko spekuliramo, da bo druga ali tretja kolonija začela še drugače plačevati stroške gradnje, na primer s kristali velike moči, izdelani v brezteženosti, uporabo visokega vakuma, ki jo obdaja, in izdelki iz titana.

Glavni strošek Modela 3 za Zemljo bo transport njegovih prebivalcev (1—3 milijone). Najzgodnejši mogoči čas dograditve bi bil kmalu po začetku novega stoletja (čez 28 let; 28 let nazaj nas pripelje v čase V-2, več kot deset let pred prvim umetnim satelitom). Okoli leta 2000 bi lahko v celoti večkrat uporaben sistem s kemičnimi raketami lahko pošiljal tovore na L5 za kakšnih 10 (1972) %. Kolonist bi lahko torej prišel z družino na L5 z lastnimi prihranki (plača enega ali dveh let). Zaradi skoraj gotovega napredka pogonskih sistemov bodo resnične cene najbrž nižje.

Sredi naslednjega stoletja, verjetno že prej, bi bili stroški proizvodnje L5 lahko nižji od Zemljinih. Moji razlogi za to pripričanje so:

— asteroidni pas je bogat s surovinami, ki jih niti ni treba izkopavati in ločevati.

— Transport od pasu do L5 je lahko kaj podoben oceanski plovbi: velike enote, majhni stroški za gorivo, zelo majhne posadke. V vesolju še ladijski trupi niso potrebni. Reakcijski motor tipa TLA lahko s sončno energijo pripelje na L5 cel asteroid, morda sploh brez posadke.

— stroški za hrano, proizvodnjo in prevoz bi morali biti nižji od Zemljinih zaradi idealnih pogojev za rast, bližine farm in prebivalstva, neomejene sončne energije in udobnosti breztežnosti in visokega vakuma za proizvodnjo in transport.

Če bomo tako zapravljivi, da bomo v naslednjih 500 letih porabili ves material asteroidnega pasu, lahko naslednjih 500 let porabljamo lune zunanjih planetov. Upam pa, da bomo že veliko prej upočasnili rast človeškega prebivalstva. Prepričan sem, da bo veliko prej preurejena verzija vesoljske naselbine odpotovala do bližnje zvezde.

Rad bi prikazal še več detajlov o računih in referencah kot je tu mogoče.

Po drugi strani pa se zelo zavedam potrebe po diskusiji izven naše skupine k fiziki usmerjenih ljudi. O tem delu bi morali diskutirati in debatirati v čim širšem krogu, in to ljudje z najrazličnejšimi tehničnimi in umetniškini talenti kot ljudje, ki si ne lastijo nobenega posebnega talenta razen sposobnosti da trdo delajo za vreden cilj. Upam, da sem prenesel vsaj malo občutka vznemirjenja, ki sem ga užival zadnja leta, ko se je vsak resen problem uklonil rešitvi, kot tudi občutka, kako zelo veliko dela je še in kolikšna je potreba po dobrih idejah in trdem delu.

KONEC

PREDGOVOR

Ljudje so si doslej vedno ustvarjali napačne predstave o samih sebi, o tem, kaj so ali naj bi bili.

Po svojih predstavah o Bogu, o normalnem človeku itd. so urejali svoje razmere. Izrodki njihove glave so jim zrasli čez glavo. Pred svojimi stvori so se uklonili oni, tvorci.

Osvobodimo jih slepil, idej, dogem, umišljenih bitij, pod katerih jarmom hirajo. Upirajmo se temu gospostvu misli. Učimo jih te umisleke zamenjati z mislim ki ustrezajo bistvu človeka, pravi eden, biti do njih v kritičnem odnosu, pravi drugi, izbiti si jih iz glave, pravi tretji, in — obstoječa dejanskost se bo sesula.

Te nedolžne in otroške fantazije so jedro novejše mladoheglovske filozofije, ki je v Nemčiji ne sprejema z grozo in spoštljivostjo le publika, marveč jo tudi filozofski heroji sami izdajajo s slavnostno zavestjo o svetovnoprevratni nevarnosti in hudodelski brezobzirnosti.

Prvi zvezek te publikacije ima namen **razkrinkati te ovčke, ki se imajo za volkove in ki jih imajo za volkove,** pokazati, kako le filozofsko preblejavajo predstave nemških meščanov, kako širokoustenje ter filozofskih razlagalcev le **zrcali zanikrnost dejanskih nemških razmer.** Namen ima, da osmeši in spravi ob kredit **filozofski boj s sencami dejanskosti,** ki tako ustreza sanjavemu in omotičnemu nemškemu ljudstvu.

Neki **poštenjak** si je nekoč umislil, da se ljudje le zato utapljajo v vodi, ker so obsedeni od misli teže. Če bi si to predstavo izbili iz glave, recimo tako, da bi jo razglasili za praznoversko, za religiozno predstavo, pa bi bili vzvišeni nad vsemi nevarnostmi vode.

Vse življenje je pobijal iluzijo teže, o katere škodljivih nasledkih mu je vsaka statistika dajala novih, številnih dokazov. **Ta poštenjak je bil vzor novih nemških revolucionarnih filozofov.**

FEUERBACH I

NASPROTJE MED MATERIALISTIČNIM IN IDEALISTIČNIM NAZOROM

Kot sporočajo nemški ideologi, je Nemčija v zadnjih letih prestala prevrat, ki mu ni para. Proces razkrajanja Heglovega sistema, ki se je začel s Straussom, se je razvil do svetovnega vrenja, v katero so potegnjene vse »moči preteklosti«.

V splošnem kaosu so se oblikovala mogočna kraljestva, da bi takoj spet propadla, so se hipoma pojavljali heroji, da bi jih drznejši in močnejši tekmeci spet vrgli nazaj v temo. Bila je to revolucija, proti kateri je francoska le otroška igra, svetovni boj, ob katerem se bojih diadohov kažejo malenkostni. Principi so spodrivali, miselni junaki prevračali drug drugega z nezaslišano naglico, in v treh letih 1842—45 je bilo v Nemčii več pospravljenega kot sicer v treh stoletjih.

Vse to naj bi se bilo zgodilo v čisti misli.

Vsekakor gre za zanimiv dogodek: za proces gnitja absolutnega duha. Potem ko je ugasnila zadnja življenjska iskra, so se razne sestavine tega caput mortuum razgradile, se nanovo spajale in stvorile nove substance. **Filozofski industrialci,** ki so bili doslej živeli od eksploatacije absolutnega duha, so se zagnali zdaj na **nove spojine. Vsak je razpečeval sebi pripadajoči del s kar največjo marljivostjo.** To pa se ni moglo goditi brez konkurence. Ta je bila v začetku še kar meščanska in solidna. Kasneje, ko je bil nemški trg prenasičen in blago kljub vsemu trudu ni imelo odziva na svetovnem trgu, so posel po običajni nemški maniri pokvarili s serijsko in navidezno produkcijo, s poslabšanjem kvalitete, sofistikacijo surovine, ponarejanjem etiket, navideznimi nakupi, menjalnimi sleparijami in kreditnim sistemom popolnoma brez realne podlage. Konkurenca se je iztekla v zagrizen boj, ki nam ga zdaj poveličujejo in konstruirajo kot svetovnozgodovinski preobrat, kot ustvarjalcá premogočnih rezultatov in pridobitev.

Da bi pravilno vrednotili to **filozofsko sejmarstvo,** ki celo v prsih častitega nemškega meščana zbuja blagodejno nacionalno čustvo, da bi ponazorili malenkostnost, lokalno omejenost vsega tega mladoheglovskega gibanja, **posebno pa tragikomični kontrast med dejanskimi dosežki teh junakov in iluzijami o teh dosežkih,** je potrebno, da si ves spektakel enkrat ogledamo s stališča, ki leži zunaj Nemčije.

I FEUERBACH A. IDEOLOGIJA SPLOH, POSEBNO NEMŠKA

Nemška kritika vse do svojih najnovejših prizadevanj ni zapustila filozofskih tal. Daleč je od tega, da bi raziskala svoje obče filozofske predpostavke, celo vsa njena vprašanja so zrasla na tleh določenega filozofskega sistema: Heglovega.

Ne le v njenih odgovorih, že v samih vprašanjih je bila mistifikacija. Ta odvisnost od Hegla je vzrok, zakaj nobeden izmed teh novejših kritikov ni niti poskusil zaobsežno kritizirati Heglov sistem, četudi vsak zagotavlja, da je čez Hegla. Njihova polemika proti Heglu in drugega proti drugemu se omejuje na to, da vsak jemlje eno plat iz Heglovega sistema in jo obrača tako proti celemu sistemu kot tudi proti tistim stranem, ki so jih bili pobrali ven drugi. V začetku so jemali ven čiste, neponarejene kategorije, kot sta substanca in samozavedanje, kasneje so profanirali te kategorije s posvetnejšimi imeni: rod, Edini, Človek ipt.

Vsa nemška filozofska kritika od Starussa do Stirnerja se omejuje na kritiko religioznih predstav. Izhajali so iz dejanske religije in prave teologije. Kaj je religiozna zavest, religiozna predstava, je bilo v nadaljnjem poteku različno opredeljeno. Napredek je bil v tem, da so baje gospodujoče metafizične, politične, pravne, moralne in druge tudi subsumirali sferi religioznih ali teoloških predstav; prav tako, politično, pravno, moralno zavest za religiozno ali teološko zavest in političnega, pravnega, moralnega človeka, v zadnji instanci »Človeka« razglasili za religioznega. **Gospostvo religije je bilo predpostavljeno.** Postopoma je bilo vsako vladajoče razmerje razglašeno za razmerje religije in spremenjeno v kult, kult prava, kult države, ipd. Vsepovsod so imeli opraviti le z dogmami in z vero v dogme. Svet je bil v vse večjem obsegu kanoniziran, dokler ga končno prečastiti sveti Max ni mogel en bloc razglasiti za svetega in s tem opraviti z njim enkrat za vselej.

Staroheglovci so zapopadli vse, brž ko je bilo spejjano na kako Heglovo logično kategorijo. Mladoheglovci so kritizirali vse, tako da so mu podtaknili religiozne predstave ali ga razglasili za teološko. Mladoheglovci se ujemajo s staroheglovci v veri v gospostvo religije, pojmov, občega v obstoječem svetu. Le da eni pobijajo to gospostvo kot uzurpacijo, drugi pa ga slave kot legitimno.

Ker pri teh mladoheglovcih veljajo predstave, misli, pojmi, sploh produkti zavesti, ki so jo oni osamosvojili, za tiste prave okove ljudi, enako kot so pri staroheglovcih razglašeni za resnične vezi človeške družbe, **se razume, da se morajo mladoheglovci tudi boriti le proti tem iluzijam zavesti.** Ker so po njihovi fantaziji razmerja ljudi, vse njihovo dejanje in nehanje, njihovi okovi in meje produkti njihove zavesti, jim mladoheglovci dosledno zastavljajo moralni postulat, naj zamenjajo svojo sedanjo zavest s svojo človeško, kritično ali egoistično vestjo in s tem odstranijo svoje meje. **Ta zahteva spremeniti zavest se izteče v zahtevo, da naj obstoječe drugače interpretiraš, tj. m ga s pomočjo druge interpretacije pripoznaš. Mladoheglovski ideologi so kljub svojim baje »svet pretresajočim« frazam največji konservativci.** Najmlajši med njimi so našli pravi izraz za svojo dejavnost, ko trdijo, da se bojujejo le proti »frazam«. **Pozabljajo le, da sami tem ne postavljajo nasproti ničesar razen fraz in da dejanskega obstoječega sveta nikakor ne pobijajo, če pobijajo le fraze tega sveta.** Edini rezultati, do katerih je lahko pripeljala ta filozofska kritika, so bila nekatera, pri tem še enostranska razjasnila o krščanstvu s stališča zgodovine religij; vse njihove druge trditve so le nadaljnje lepotičenje njihove pretenzije, da so s temi nepomembnimi razjasnili podali svetovnozgodovinska odkritja.

Nobenemu od teh filozofov ni prišlo na misel, da bi vprašanj po zvezi nemške filozofije z nemško dejanskostjo, po zvezi svoje kritike s svojim lastnim materialnim okoljem.

Povzeto po Karla Marxa in Friedricha Engelsa, Nemški ideologiji, Izbrana dela, drugi zvezek, tretja izdaja Cankarjeve založbe v Ljubljani leta 1979.